

ƏDƏBİYYAT

22-28 may 2010-cu il

№ 04

MUZЕЙ

Azərbaycan şirkəti Axundovun Tiflisdəki ev muzeyini aldı. Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin Gürcüstan nümayəndəliyi görkəmli dramaturqumuz M.F.Axundovun Tiflisdəki ev muzeyini alıb. Bu barədə ARDNŞ-nin Gürcüstan nümayəndəliyinin rəhbəri Mahir Məmmədov məlumat verib. Onun sözlərinə görə, iki mərtəbəli binanın üçmərtəbəli edilməsi nəzərdə tutulub: "Yeni təmir edilmiş ev muzeyində həm rəsm qalereyası olacaq, həm də burada xalq sənəti olan xalçaçılıq inkişaf etdiriləcək, dərnəklər açılacaq. Burada Azərbaycanın turizm mədəniyyətini təbliğ edən bir qurum da fəaliyyət göstərəcək. Eyni zamanda həmin evin aşağı mərtəbəsində Azərbaycan ünvanlı milli xövrələrimizi nümayiş etdirən bir restoran da açmağı nəzərdə tutmuşuq. Bu dəqiqə artıq daxili interyerin təmiri gedir" - deyərək ARDNŞ rəsmisi bildirib.

yazar

Bələ bir gün idi

Bəlli bir gündə - babam belə danışdı və xüsusilə gözəl bir gün olmalıymış deyərək əlavə ələyirdi - şossədə bir adam gəldirdi. Bir qonşusunu məhkəməyə vermək üçün şəhərdəki məhkəmə binasına getmək istəyirdi. Quşlar oxuyur, günəş parıldayır, təkə, adam - deyəsən adı Mayer idi, fəqət babam bunu dəqiq bilmirdi - mısırını sallamışdı, çünki öfkəli və kefsiz idi. Yolda gedərkən dəfələrlə yüksək səslə: "Onu məhkəməyə verəcəyəm! Məhkəməyə verəcəyəm!" deyirdi. Birdən məhkəməyə vermək istədiyi qonşusuyla qarşılaşdı.

Qonşusu dayandı və "Sabahın xeyri! Yolun haradır?" deyə soruşdu. Mayer başını qaşdı. Bir az düşündü. Daha sonra çaşqın-çaşqın qonşusuna baxdı və "Bunu, mən bunu, mən unuttum" deyərək pəltəklədi. "Eləmi?" dedi qonşusu, "Yaxşı, heç olmasa orada nə edəcəyini xatırlayırsan?". "Bunu necə xatırlaya bilərəm?" deyərək cavab verdi Mayer, "Hara getdiyimi unutmuşamsal".

Bunda haqlıydı. Ancaq qonşusu sual verməyə davam ələyirdi: "Keçən gün yumruğunla mənə təhdid etməyini xatırlayırsan?"

Mayer çiyinlərini çəkdi. Yox, onu da heç xatırlaya bilmədi. Buna görə ikisi də güldülər, bir-birinin əlini sıxdılar və qucaqlaşdılar. Bələ bir gün idi

O gün daha çox şeylər oldu. Məsələn, müəllim cəza çalışmaları verməyi unuttu. İşdir, əgər vermiş olsaydı da uşaqlar onu yazmağı unudacaqdılar. Onsuz da uşaqlar daş atmağı və bir-birlərinin saçlarını yolmağı unudular. Ovçu dovşanı vurmağı unuttu. Tülkü sevimli, kiçik siçanları yeməyi unuttu. Oğru oğrulaşağı unuttu. Quldur taciri soymağı, qaçaq ovçu meşəbəyinin evinin arxasındakı meşəni qundaqlayacağını unuttu. Əsgərlər savaşı unuttu: silahları atıb, evlərinə gətdilər. Bütün küçələrdə gülən və bir-birini qucaqlayan, kiçik-böyük, kasıb-varlı, zənci və bəyaz dərilili insanlar görünürdü.

İnsanlar bir-biriylə daha heç qucaqlaşmadıqlarını və əslində bir-birlərinə qəzəbli olduqlarını unutmuşdular.

Qərribə bir gün idi. Gözəl bir gün idi. Əfsus ki, çox tez bitdi. Ertəsi gün Mayer (hekayə onunla başlamışdı) qəfildən hara gedəcəyini və orada kimi məhkəməyə verəcəyini xatırladı. O gündən bu günədək artıq gülmür.

Və müəllim cəza çalışmaları verir. Uşaqlar daş atır və bir-birlərinin saçını yolurlar. Ovçu dovşanı vurur. Tülkü sevimli, kiçik siçanları yeyir. Oğru oğurlayır. Quldur yol kəsir. Əsgərlər savaşa gedir. Heç bir zəngin bir kasıbı, heç bir bəyaz zəncini qucaqlamır. Çünki heç biri azca da olsa unuda bilmir.

Hər halda hər kəsin zehnidəki pislikləri unuduğu gün mütləq olub. Əks təqdirdə babam bu hekayəni anlatmazdı. Burası dəqiq belədir ki, babam yaşadığı müddətcə (çox yaşadı) bu hekayəni unutmadı. Fəqət o adətən hekayəni bu sözlərlə bitirirdi: "Bəlkə də unutmaq, tək başına yetərli olmur. Deyəsən başqa şeylər də olmalıdır. Bu "BAŞQA"nın nə olduğunu isə söyləmədi.

AZƏRBAYCAN

- Binə qəsəbəsində şəhid Pənah Məmmədov adına 46 nömrəli Laçın rayon orta məktəbində ziyalıların, ictimaiyyət nümayəndələrinin iştirakı ilə mərhum şair, filoloq-alim Ağa Laçınlının anadan olmasının 70 illiyinə həsr olunmuş anım gecəsi keçirilmişdir. Tədbirdə Ağa Laçınlının xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün təkliflər də irəli sürülmüşdür. Şairin oğlu, yazıçı-publisist Fəxrü Uğurlu tədbirin təşkilatçılmasına və iştirakçılmasına minnətdarlığını bildirmişdir.
- Azərbaycanlı filosof Asif Atanın (Əfəndiyev) "Kutsal Öyrəti" kitabı çap olunub. Kitabda həyata yeni baxış fəlsəfəsindən danışılır. İnam Atanın "Müqəddəs Təlim" adlı Ruhani Sənədi kitabının yaranması tarixinə işıq salır: Müqəddəs Kitablardan Mütləqə İnam, Kamil İnsan, Ruhani Cəmiyyət, Ləyaqətli Bəşər ideyaları seçilib, qaydalanır (sistemləşir), oxuculara çatdırılır.
- Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin maliyyə dəstəyi ilə "Sevgi fəsləri" kitabı işıq üzünə görüb. "Bakı - İslam mədəniyyətinin paytaxtıdır - 2009" tədbirləri çərçivəsində nəşr edilən kitabda İslam ölkələri şairlərinin şeirləri toplanıb. Kitabın tərtibçisi və redaktoru şair Ağacəfər Həsənlidir.
- Mayın 10-dan 16-dək Türkiyənin İstanbul şəhərində Beynəlxalq Şeir festivalı keçirilib. Festivalda Azərbaycan ədəbiyyatını şair Xanəmir Telmanoğlu təmsil edib. Şair Lent.az-a açıqlamasında bildirib ki, bu şeir festivalının yaşı az olsa da, az bir zaman içində geniş çapda işləri görməyi bacarıb. 2010 Avropanın mədəniyyət paytaxtına iddialı İstanbul şəhərində keçirilən bu şeir festivalına dünyanın dörd bir tərəfindən 50-yə yaxın şair qatılıb. Hər dəfə bir xalqın ədəbiyyatı üzərindən dünya şairlərini bir araya gətirən festival bu səfər İrlandiya poeziyası çərçivəsində təşkil olunub. Bir həftə boyunca davam edən festivalı İstanbul Böyük Şəhər Bələdiyyəsi həyata keçirib. Dünya xalqlarının çağdaş ədəbiyyatını təmsil edən şairlərin şeirləri ingilis dili ilə yanaşı, türk dilində də səsləndirilib. Müxtəlif universitetlərdə, Boğaziçi gəzinti gəmisində, bir çox mədəniyyət mərkəz və salonlarında, eləcə də açıq havada düzənələn şeir oxuma tədbirlərinə minlərlə insan qatılıb.

DÜNYA

- ABŞ-ın ilk prezidenti Corc Vaşinqtonun Nyu-York kitabxanalarından birində yığılıb qalmış təxminən 300 min dollarlıq borcu ödənilib. Bu borcun ödənməsi düz 221 ildən sonra mümkün olub. Mərhum prezidentin borcunu ödəmək üçün Vaşinqtonun ev muzeyinin əməkdaşları o zaman Corc Vaşinqton tərəfindən kitabxanadan götürülmüş və geri qaytarılmamış "Xalqların qanunları" kitabına oxşar kitab tapıblar. Buna hərraclər vasitəsi ilə nail olan muzey əməkdaşları kitabı 12 min dollara alaraq, kitabxanaya qaytarıblar. Bununla da ABŞ-ın ilk prezidentinin kitabxanaya olan borcu silinib.
- Türkiyədə kitabları ən çox satılan və ən çox pul qazanan yazıçı Elif Şafakdır. Bunu "Forbes" jurnalına istinadla "Türkiyə" qəzeti yazır. Jurnal Türkiyə miqyasında 2009-cu ilin ən populyar yazarlarının reytingini hazırlayıb. E.Şafak keçən il kitablarının satışından 2 milyon lirə (təxminən 1 milyon avro) qazanıb. 2009-cu ildə onun 522 min nüsxə kitabı satılıb. Onun sufi şair Cəlaləddin Ruminin həyatından həsr edilən "Eşq" romanı ölkədə çox populyardır. İkinci yerdə 292 min kitabla Ayşe Kulın gəlir. Onun gəliri E.Şafakdan iki dəfə az olub. Üçüncü yerdə isə 175 min kitabı satılan Turqut Özakman qərarlaşıb. İlk iyirmilikdəki sonrakı adlar belədir: Orxan Pamuk, Canan Tan, Soner Yalçın, Ahmet Ümit, Nermin Bezmen, Zülfü Livaneli, Mümin Sekman, Üstün Dökmen, İskender Pala, Emin Çölaşan, Vedat Türkali, Nihat Genç, Saygı Öztürk, Buket Uzuner, Yazgüül Aldoğan, Hande Altaylı, Hamdi Koç.
- ABŞ prezidenti Barak Obama müəllifi olduğu kitabların satışından 2009-cu ildə 5 milyon 500 min dollar qazanıb. Obamanın iki kitabı var. "Atamın arzuları" kitabını o, prezident kürsüsünə yiyələnməmişdən öncə, senator olanda yazıb. Obama prezident seçildəndən sonra "Atamın arzuları"nın satışı xeyli artıb. Obamanın ikinci kitabı "Ümidin cəsəreti"dir. ABŞ-ın vitse-prezidenti Cozef Bayden də özünü yazar kimi sınaqda istəyib, ancaq Obama qədr uğur qazanma bilməyib. Baydenin 2009-cu ildə kitablarından əldə etdiyi gəlir Obamanın kitab qazancından 16 dəfə azdır. Vitse-prezident 2009-cu ildə kitablarından 333 min dollar qazanıb. ABŞ prezidentinin illik məvacibi 400 min dollardır. Obamanın kitablarının satışından bir ildə əldə etdiyi gəlir illik məvacibindən xeyli çoxdur. ABŞ prezidenti əldə etdiyi gəlirin bir hissəsini xanımı Mişel Obama ilə birgə xeyriyyə işlərinə xərcləyir.

MKM-in "10-luq"undan beş yazarın kitabı çıxdı

Bu həftə Milli Kitab Mükafatının 10-luğuna düşmüş beş yazarın kitabları işıq üzü görüb.

Şərif Ağayarın "Kərpickəsən kişinin dastanı" povesti, Samit Əliyevin "Sem şaqov v napravlenii zakata" povesti, Nəriman Əbdülrehmanın "Yalqız" romanı, Əjdər Olun portret hekayələri və Rafiq Tağının hekayələr toplusu ayrı-ayrılıqda kitab şəklində nəşr olunub.

Kitabları "Əli və Nino" Nəşriyyat Evi çap edib. İlk iki

kitab "Muğanbank" ASC-nin sponsorluğu ilə, digər üç kitab isə "Standard Bank" ASC-nin sponsorluğu ilə nəşr olunub.

"Muğanbank"ın İdarə Heyətinin sədri Elmir Həsənov deyib ki, onlar "Əli və Nino"nun layihəsinə dəstək verməklə Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına təkan vermək qərarına gəliblər.

"Standard Bank" ASC-nin İdarə Heyətinin sədri Səlim Krimanın sözlərinə görə, məqsəd Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafına dəstək olmaqdır: "Azərbaycanın dünyaya inteqrasiyasının tərkibini mədəniyyətimizin, ədəbiyyatımızın inkişafı təşkil edir. Geniş oxucu auditoriyası qazanacaq xeyli sayda çağdaş ədəbiyyat nümunələri var. Onların üzə çıxarılmasında Milli Kitab Mükafatının gördüyü işi yüksək dəyərləndirmək olar. Biz də bu xoşməramlı layihəyə dəstək olmaqla Azərbaycan ədəbiyyatına öz töhvəmizi vermək istədik".

MKM-in təsisçisi Nigar Köçərlinin bildirdiyinə görə, 10-luğa daxil olmuş bütün kitablar pulsuz şəkildə müxtəlif kitabxanalara paylanacaq, "Əli və Nino" kitab mağazalarında, eləcə də www.alinino.az ilk onlayn kitab mağazasında satışa çıxarılacaq. İstər bölgələrdə, istərsə də xarici ölkələrdə yaşayan kitabsevərlər "Əli və Nino" onlayn kitab mağazası vasitəsilə həmin kitabları əldə edə biləcəklər. Bundan başqa, kitablar dünya kitab serqilərinə də göndəriləcək.

Yazıcılarımızın əsərləri "Cahan ədəbiyyatı"nda

Daşkənddə çap edilən "Cahan ədəbiyyatı" jurnalının son nömrələrində Azərbaycanla bağlı materiallar verilib.

Jurnalın son nömrəsində Anarın "Vahimə" və "Qırmızı limuzin" hekayələri çap olunub. Hekayələri Azərbaycan dilindən jurnalist Rüstəm Cəbbarov tərcümə edib.

Nəşrdə müntəzəm olaraq klassik Azərbaycan şairlərinə yer ayrılır. Belə ki, son nömrələrdən birində Mirzo Kenjabekın "Aşiqə sadiq Füzuli" sərlövəli məqaləsi və böyük şairin qəzəllərinin özbək dilinə tərcüməsi də yer alıb.

Jurnalda filologiya elmləri namizədi Almaz Ülvinin böyük şairimiz Səməd Vurğunun özbək şairləri ilə dostluğundan bəhs edən "Azərbaycan şairinə ehtiram" sərlövəli məqaləsi də çap olunub. Son nömrələrin birində Azərbaycan alimi Əlizadə Əsgərlinin "Özbək şairinin Azərbaycan ahəngi" sərlövəli materialı da verilib.

Jurnalda müntəzəm olaraq məşhur Azərbaycan yazıçısı Çingiz Abdullayevin romanları çap edilir.

Sumqayıtda...

Sumqayıtda, böyük Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin adını daşıyan meydanda III Kitab bayramı keçirilib. Bayramda mədəniyyət və turizm naziri Əbülfəs Qarayev və Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Vaqif Əliyev iştirak ediblər.

Bayramın təşkilatçıları tərəfindən gözəl şənlik təşkil edilib, meydana informasiya və maarifləndirici xarakter daşıyan rəngarəng tərtibat verilib, meydan boyu stendlər və kitab stellajları qoyulub.

Sumqayıtın kitabxana fonduna müxtəlif janrlarda 700 minədek kitab daxildir. Latin qrafikası ilə nəşr olunmuş 10 min kitab 30 bölmədə 10 mövzu üzrə sistemləşdirilib.

Qeyd edək ki, ədəbiyyatı kütləviləşdirmək məqsədi ilə ardıcıl olaraq üç ildir ki, respublikamızın bölgələrində kitab bayramları təşkil edilir.

... Qaxda kitab bayramı

Qax rayonunda "Kitab-İntellektin açarındır" adlı kitab bayramı keçirilib. Bayramda rayonun icra strukturları, rayon ziyalıları və Respublikanın bir sıra bölgələrindən qonaqlar iştirak edib.

Tədbir ərəfəsində Qax rayon mədəniyyət evinin, uşaq incəsənət məktəbinin, Qax Dövlət Kukla teatrının, İlisu və Qum kənd mədəniyyət evləri kollektivlərinin hazırladığı səhnəciklər və rəqslər nümayiş etdirilib, şagirdlərin ifasında elm və təhsilə dair görkəmli yazarların əsərlərindən müxtəlif parçalar səsləndirilib.

Dövlət Sərhəd Xidməti müsabiqə elan etdi

Azərbaycan Dövlət Sərhəd Xidməti, Sərhəd Mühafizəsinin 91-ci ildönümü münasibəti ilə "Vətən sərhədlərinin keşiyində" devizi altında müsabiqə elan edir.

Müstəqil dövlətçiliyimizin əsas atributlarından olan sərhədlərimizin müqəddəsliyinin, Dövlət Sərhəd Xidmətinin-Sərhəd Qoşunlarının əldə etdiyi nailiyyətlərin, cəmiyyətdəki rolunun və əhəmiyyətinin ictimaiyyətə çatdırılması, sərhədçilərin fədakar xidmətlərini, qəhrəmanlıq nümunələrini, Vətənə və onun sərhədlərinə hörmət hissələrini, sərhədlərimizin mühafizəsi sahəsində əcdadlarımızdan miras qalmış millimənəvi dəyərlərimizi, ənənələrimizi yaşatmaq və gənc nəsli milli-dövlətçilik ruhunda tərbiyə etməkdir.

Müsabiqə iki nominasiyada - bədii ədəbiyyat üzrə - (şeir, hekayə) və təsviri sənət üzrə - (rəngkarlıq) keçirilir.

Müsabiqə qalibləri üçün aşağıdakı mükafatlar təsis olunur:

BƏDİİ ƏDƏBİYYAT ÜZRƏ:

Şeir:

I mükafat - 500 manat, 1-ci dərəcəli diplom;
II mükafat - 400 manat, 2-ci dərəcəli diplom;
III mükafat - 300 manat, 3-cü dərəcəli diplom.

Hekayə:

I mükafat - 500 manat, 1-ci dərəcəli diplom;
II mükafat - 400 manat, 2-ci dərəcəli diplom;
III mükafat - 300 manat, 3-cü dərəcəli

TƏSVİRİ SƏNƏT ÜZRƏ:

(Sərhəd mənzərələri)

rəngkarlıq:

I mükafat - 500 manat, 1- ci dərəcəli diplom;
II mükafat - 400 manat, 2- ci dərəcəli diplom;
III mükafat - 300 manat, 3- cü dərəcəli diplom.

MÜSABİQƏNİN ŞƏRTLƏRİ

1. Əsərlər 2010-cu il iyun ayının 20-dək Dövlət Sərhəd Xidməti Aparatının inzibati binasına təqdim olunmalıdır.

2. Təsviri sənət üzrə iştirakçılar müsabiqəyə 120 x 80 santimetr ölçüdə əsərlər təqdim etməlidirlər.

3. Təqdim olunan bütün əsərlərdə Azərbaycan Sərhəd Mühafizəsi tərənnüm edilməlidir.

4. Müsabiqənin nəticələri Azərbaycan Sərhəd Mühafizəsinin yaranmasının 91-ci ildönümü ərəfəsində elan ediləcəkdir.

Əlavə məlumat almaq üçün aşağıdakı ünvanla müraciət etmək olar:

Ünvan: Bakı şəhəri, Z.Əliyeva küçəsi, 30. Dövlət Sərhəd Xidməti Aparatının inzibati binası.

Əlaqə telefonları: 498-01-69, 498-01-55

Salome Benidze (1986) Şair, publisist, tərcüməçidir. Kutaisidə anadan olub. Əvvəl Tiflis Dövlət Universitetinin jurnalistika fakültəsində, sonra isə Vilnüs Universitetinin beynəlxalq əlaqələr və siyasi elmlər fakültəsində təhsil alıb. 2005-ci ildə Gürcüstan Prezidentinin təqaüdünü alıb. 2006-cı ildə məşhur "Diogen" jurnalının keçirdiyi "Yeni tərcümələr" müsabiqəsinin qalibi olub. Onun ilk dəfə "Kaspi-Ədəbiyyat"a təqdim olunan və məzmunca Azərbaycanla bağlılığı olan bu gözəl şeirini, Tiflisdə yaşayan həmyerlimiz və istedadlı tərcüməçi, alim Oqtay Kazımov təqdim edib.

Salome Benidze

Bakı. İkinci səfər.

Sənin onurğan
mənəm sinəmə toxunan zaman
və günəş üfəqdə yumruylanarkən
əllərimi sənin boynuna salıb
kəlimə kəsmədən inanıram ki
olub-bitənlər bizim üçündür, təsadüf deyil
"Atanın adıyla"
Davam eləmirəm.

Mənə tərəf döndüyün zaman
və sənin dərin mənəməyə
sakitcə Asyanın qədim əhvalatlarını
nəql etdiyi müddətdə
yaşdan islanmış üzümü boynunda gizlədirəm.
Sən isə mənə tozlu saclarım əyləndirir
Bilirsən, səninəm,
çünki dünyada "Allahdan başqa Tanrı..."
Yox, davam eləmə.

Günəş sənin torpağındakı bıçaq vurulmuş
yemiş kimi paralananda
mən arxam üstə uzanmışdım,
sənsə, yorğun - arğın ayaqlarımı öpürdün.
Yumulmuş gözlərimlə seyr edirdim saysız ulduzları -
Gözlərimdə buludsuz səma,
pıcıldayıram: "Tanrım"
pıcıldayırsan: "Allah"

Dodaqların dodaqlarımdan
qopan sözləri yeyib, udanda
mənə elə gəlir ki,
Tanrılarımız arasındakı fərqlilik
sınıb, yox olur -
bu gün sənsən Tanrılarım da
Sənin üçündür
dualarım da,
zəburularım da,
səninlə tamahlandırır məni hər iki əl,
hər iki göz,
hər iki dodaq,
ürək,
əql,
əndam,
hiss,
qoy öz özümdən qovsunlar məni -
məhvim labüddür.

Əyilmiş qamətim qolunun üstündə
uyuyan vaxtı,
Ay bizə baxır,
Baxır hər şeyi xatırlatmaqçün.
Sən baxma mənə,
İndi deyəcəm: "Bağışla Tanrım, Çünki mən"
Və davam edəcəm.
Sənsə özünə həmsöhbət ola bilirsən.
Bəlkə sonunda
Bir-birimiz əfv olunaq bir-birimizə.

tərcüməçi: Oqtay Kazımov

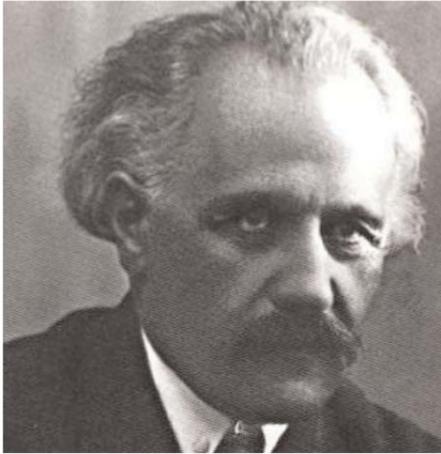
Yaşadığımız həftənin ilk günü-mayın 17-də Azərbaycanın klassik yazıçılarından olan Əbdürrəhim Bəy Haqverdiyev 140 yaşını haqladı. Əslində, indi oxuduqlarınızı bazar ertəsi, onun doğum günündə yazmaq fikrindəydim. Sonra fikrimi dəyişdim. Bir az gözlə-dedim. Bax, gör, bu yubileyi xatırlayan olacaqmı?

Eyvah! Əbdürrəhim bəy heç kimin yadına düşmədi... Elə isə, lap o böyük şair demişkən, Sevda, durma, Sevda, yaz-dedim. O böyük kişini heç olmasa kiçik bir yazıyla an-dedim...

BİZ ÖZ KLASSİKLƏRİMİZİ YETƏRİNCƏ TANIYIRIQMIZ?

Cavabım birmənəlidir-yox!!! Biz Mirzə Fətəlini ilk dram əsərinin müəllifi, Sabiri "Nə işim var?" yazan şair, Zərdabini ilk qəzetçi--"Əkinçi", Füzulini "Leyli-Məcnun"çu, Mirzə Cəlili "Ölümlər"çi, uzağı "Molla Nəsrəddin"çi...çağırmaqdan uzağa gedə bilmirik.

Biz Ə.B.Haqverdiyevi "Bəxtsiz cavan"la xatırlayırıq. Vəssalam! Bir az yaddaşımızı qurdalasaq, məktəb dərslərindən "Dağilan ti-faq"ı, "Pəri Cadu"nu ... sadalaya bilərik.

Bəxtsiz və bəxtli cavanların taleyi

O sadaladıqlarımızdan da çoxunu oxumamışıq, dərslərdə təhlilini əzbərləmişik. Təhlil də ki, nə təhlil! Yaşa uyğun olmayan dolayış cümlələr... Bioqrafiya nə bioqrafiya. Quru cümlələr...

ƏBDÜRRƏHİM BƏY ŞUŞALIYDI...

Ağbulaqda doğulmuşdu. Atası Əsəd bəy qəza idarəsində katib işləyirdi. Gələcək yazıçının 3 yaşı olanda, atası ölür. Uşaq əmisinin himayəsinə keçir, sonra atalığının. Atalığı 1880-ci ildə--10 yaşında onu Şuşada Yusif bəyin yay məktəbinə qoyur.

Əbdürrəhim rus dilini burda öyrənir. Rus yazıçılarını oxumağa başlayır. 1884-də gözəl Şuşada "Xırs quldurbasan" tamaşasını görür. Tamaşadan təsirlənib özü pyes yazır.

İmkanlı olmaları ona daha bir şans verir. Şuşa Real Məktəbinin 6-cı sinfini bitirib, Tiflis Real Məktəbinin son sinfinə girir. 1891-ci ildə Peterburqa yollanır. Yol Mühəndisləri İnstitutuna daxil olur. 9 il bu şəhərdə yaşayır. Universitetin şərq fakültəsində azad müdavim sifətilə də təhsil alır. Və yaradıcılıqla məşğul olur. "Dağilan ti-faq"ı və s. yazır.

ƏSRİN BİTMƏSİNƏ BİR İL QALMIŞ...

...Əbdürrəhim bəy Şuşaya qayıdır. İki il xalq yaradıcılığı örnəkləri toplayır. Az qala öz prototipi olan "Bəxtsiz cavan"ı yazır, hətta tamaşaya qoyur. Əsrin birinci ilində Bakıya gəlir. Və nə yaxşı ki, gəlir. Bakı mühiti ona çox şey verir. O dövrün qabaqcıl adamlarıyla ünsiyyətdə olur.

"Pəri cadu"nu burda tamamlayır. Müxtəlif tamaşalarda rejissorluq edir, dərslər deyir, qəzetlərə yazır. Hətta...

"LEYLİ-MƏCNUN"UN DİRİJORU OLUR!

Ceyhun Hacıbəylinin bir məqaləsi var. Parisdə rusca yazıb. "İlk Azərbaycan operası necə yarandı". Ceyhun bəy xatirəsində Əbdürrəhim bəyin adını böyük hörmətlə çəkir. Operanın yazılışında onun dəyərli məsləhətlərindən faydalandıqlarını deyir. Əbdürrəhim bəy Avropa musiqisi və not sistemi ilə tanış imiş. Ceyhun bəyin yazdığına görə, bu tanışlıq hətta

onun Üzeyiri dirijor pultunda əvəzləməsinə də gətirib çıxarıb.

TƏZƏDƏN ŞUŞAYA, ORADAN PETERBURQA!

1904-cü ildə Şuşa şəhər idarəsinə, bir il sonra Gəncə quberniyasından Rusiya Dumasına nümayəndə seçilir. Peterburqda - gənclik və tələbəlik illərinin şəhərində yaşamağa başlayır. "Ağa Məhəmməd Qacar" faciəsini burda yazır. Şəhərin kitabxanalarında bu əsərlə bağlı materiallar toplayır, hətta 1907-ci ildə bu məqsədlə İrana da gedir. Faciə elə həmin il tamamlanır və Bakıda tamaşaya qoyulur.

MARALLARIM...

Əbdürrəhim bəyin "Molla Nəsrəddin"də çıxan felyeton və publisist yazıları bir ələmdir. Lağlağı, Mozalan, Ceyranəli, Süpürgəsaqqal, Xortdan imzaları. Hələ orta məktəb dərslərlərindən öyrəndiyimiz "Xortdanın cəhənnəm məktubları", "Marallarım", "Mozalan bəyin səyahət-naməsi" əsərləri zamanın güzgüsüdür.

O ŞƏHƏR SƏNİN, BU ŞƏHƏR...

Əbdürrəhim bəy çox yerlər gəzir, İrani, Qafqazı, Orta Asiyani, Volqaboyunu dolaşır. "Bəxtli cavan" hətta beş il Ağdamda da yaşayır. Burdan Tiflisə "Molla Nəsrəddin" dərgisinə felyetonlar göndərir. 1916-cı Tiflisdə rusca çıxan "Əxbar" məcmuəsinin müdiriyyəinə də təyin olunur. Borçalıda müvəkkil işləyir.

SOVETLƏR GƏLDİ...

Əbdürrəhim bəy barədə tədqiqat müəllifləri onun Sovet hakimiyyətini çox böyük həvəslə qarşıladığını deyirlər. Əks halda, "1920-ci ildən ədəbi və ictimai fəaliyyətinin yeni dövrü başlanır"--deyərdilərmi? İncəsənət şöbəsində müdir, dövlət teatrlarında müfəttiş işləyir.

Universitetdə mühazirələr oxuyur, ictimai işlərdə çalışır, hətta əməkdar incəsənət xadimi adını

alır. Yaradıcılığından da qalmır. Əsərlər yazır, tərcümələr edir. Son pyesini ölümündən bir il öncə yazır. Və 1933-cü ildə dünyasını dəyişir... Niyə?

ƏBDÜRRƏHİM BƏY 63 YAŞINDA NİYƏ ÖLDÜ?

Gəldik yazının ən qəliz yerinə. "Kefi yerində olan" 63 yaşlı yazıçı nədən dünyasını dəyişdi?

Özü də, o illər Azərbaycanda, həm də Bakıda heç də xoş illər deyildi. Aclıq, soyuq, səfərlər baş alıb gedirdi. Əbdürrəhim bəy son günlərini necə yaşayıb? Onun son nəfəsində yərinə kim olub? Ətrafda gedən tuthatutlar, sür-günlər, həbslər ona necə təsir edib? Dərslilər bir cümlə ilə canlarını qurtarırlar. Araşdırıcılar bununla bağlı heç bir bilgi vermirlər. Amma bunu bilmək bizim borcumuzdur. Başqa millətlər öz klassiklərinin son nəfəsini necə hər şeyi gələcək nəsle ötürürlər. Puşkinin hər addımı, hər sözü, hər eşyası tarixə dönüb.

NİYƏ?

Bəs biz niyə Seyid Əzim Şirvaninin nədən öldüyünü sayı-e kimi eşitməliyik?

Niyə Sabiri vərəmlətdiyimizi etiraf etməliyik?

Niyə Mirzə Cəlilin son nəfəsdə bumbuz otaqda öz əlyazmalarını yandırdığını balalarımızdan gizlətməliyik?

Niyə həmin Mirzə Cəlilin acından ölməmək üçün hamamda bilet satdığını hamıdan saxlamalıyıq? Niyə o "böyük demokrat"-ın-Mirzə Cəlilin çörək növbəsində ezildiyini, basıldığını heç yerdə yazmamalıyıq?

Niyə Mirzə Fətəlinin cənəzəsinin neçə gün ortada qaldığını bir-birimizə pıçıldamalıyıq?

Nə vaxta qədər? Bu, bizə şərəf gətirməz?! Bəs yalan nə vaxtdan danışana şərəf gətirib?

Və nəhayət, nə vaxta qədər Sovetlər dönəmində yazılmış araşdırmalar heç bir ciddi redaktə görmədən internetə, dərsləklərə yol tapacaq?

Bəlkə klassiklərimizə yenidən baxmağın vaxtı gəlib çatıb?

Ya bəlkə gecikmişik?

Ya səhv mənim düşüncəmdədir?

Sevda İsmayilli

Zövqün qüdrəti

Professor İzidota Dombaskayaya

Bizim etirazımız nifaqımız bizim inadımız əsla heç bir güc istəmədi bizdən gerek olan azacıq qoçaqlığımız vardı bizim əslində hər şey əslidi zövqümüzdən zövqümüzdən ki canıydı qanıydı vicdanımızın

Kim bilir bəlkə bizi həblər kimi yastı alyanaq qadınlarla ya da Bosxun rəsmlərindəki əcaib varlıqlarla daha gözəl şəkildə ustalıqla başdan çıxarsaydırlar onda ədalət sarayı adlanan o cəhənnəm o çirkli çuxur döngə qatıl yatağı necə görünərdi

(əvəzində) Leninin gödəkçəsini geymiş cecə qoxuyan Mefistofel "Avrora" nın qız nəvələrini yemişbaş oğlan uşaqlarını qırmızı əlli-əlcəklili pinti qızcıqazları ölkəmizə göndər(ər)di

kasad döyənək olmuş sözlər iki-üç axmaq kəlmə cəllad dialektikası incəlikdən məhrum fikir felin lazım formasının gözəlliyindən məhrum sintaksis Vallah onların bəlağəti olduqca zövqsüzdü (görmə elə onda çatladı Mark Tuliy)

belə çıxır ki həyatda estetika da gərəklili bir şeymiş gözəllik haqqında elmə xor baxmaq sən demə lazım deyilmiş

amma bütün bunları təsdiq eləməmişdən əvvəl memarlıq formalarını barabanların və fitlərin ritmini rəsmi rəmzləri və qanmazca dəfn mərasimlərini biz dəqiqliklə tədqiq etməliyik

gözlərimiz və qulaqlarımız itaətdən imtina elədilər hissələrimizin məğrur şahzadələri sürgün həyatını seçdilər

Heç bir güc lazım deyildi əsla gerek olan azacıq qoçaqlığımız vardı bizim !!1 əslində hər şey əslidi zövqümüzdən he zövqümüzdən ki iyrendiyimizi acı gülüşümüzü göstərəcəkdi Ola bilsin başımız - bədənimizin o əvəzsiz saxlanıcı çiyinimizdən düşəcəkdik

17.İX

Yuzef Çapskiyə*

İşğalçı, mənim köməksiz vətənim səni qəbul edəcək Yas və Malqosyanın** ayaq döydüyü məktəb yolu heç vaxt uçuruma çevrilməyəcək

Çaylar çox tənəbdilər sellərə-daşqınlara meyilli deyillər dağlarda yatan cəngavərlər yenə mürğü döyəcəklər demək sən ey çağırılmamış qonaq içəri çox asan girəcəksən

Amma bu torpağın övladları gecə toplaşacaqlar gülməli quşatanlara sarılacaqlar azadlıq aşıqları öz müzey silahlarını yağlayacaqlar quşa və bayrağın iki rənginə əl basacaqlar

Sonra həmişəki kimi partlayış qızartısı bir də rəsmlərdən çıxmış oğlanlar yuxusuz komandirlər arxada məğlubiyyət yükü şöhrətin sarı-paslı səhrası bir də ayıq-sayıq düşüncə-kömək gəlməyəcək

İşğalçı, mənim köməksiz vətənim səni qəbul edəcək ağsöyüdüdü altında bir arşın torpaq da verəcək, səni uyudacaq ki bizdən sonra gələnlər yenidən vaqif olsunlar sənətlərin ən çətininə, yeni bağaşılamaq sənətinə

* Yuzef Çapskiy (1896-1993)-polyak rəssamı, yazıçısı, memuar ustası,esseist, ədəbiyyat tənqidçisi və sənətsünas. 1939-cu il senyabrın 17-də ordudaykən rus hərbiçiləri tərəfindən həbs olunmuş, rusların pol-yak hərbi əsirləri üçün nəzərdə tutulmuş Starobelsk və Qryazovsda məhbus olmuşdur. Sonradan Herbertin şeiri ilə açılan "Daşürəkli torpaqda" kitabını yazmışdır. 1945-ci ildən Parisdə yaşayıb.

** Yas və Malqosya polyak nağıllarının uşaq qəhrəmanlarıdır; şeirdə onların adıyla bütün polyak uşaqları nəzərdə tutulur.

Zbiqnev Herbert (1924-1998) - Miloş və Şimborska ilə yanaşı, XX əsr polyak poeziyasının nəhənglərindəndir, onlarla nüfuzlu beynəlxalq və yerli ədəbiyyat mükafatlarının sahibidir, kitabları demək olar ki, əksər Avropa ölkələrində və ABŞ-da nəşr olunub, təqdim olunmuş şeirləri Polyak ədəbi fikrində ən əhəmiyyətli hadisə olmaqla yanaşı, ona böyük şöhrət gətirmişdir. Herbert ömrünün bir çox ilini mühacirətdə yaşamışdır

Nazim Hikmət**DÜNYANIN ƏN YAZIQ MƏXLUQU**

Əqrəb kimisən, qardaşım,
Qorxaq bir qaranlıq içindəsen,
əqrəb kimi...
Sərçə kimisən, qardaşım,
Sərçənin tələşi içindəsen.
İlbiz kimisən, qardaşım,
İlbiz kimi örtülü, rahat
Və sönmüş bir yanardağ ağı kimi
qorxuncsan,
qardaşım.
Bir deyil, beş deyil,
yüz milyonlarcasən, təəssüf...
Qoyun kimisən, qardaşım,
yapıncılı çoban qaldıran kimi çomağın
sürüyə qatılırsan
və məğrur-məğrur gedirsən
sallaqzanaya.
Yeni dünyanın ən yazıq məxlucusən sən.
Deryada yaşayıb
dəyanı tanımayan balıqdan da
betərsən.
Bu dünyada bu zülm sən
üzündəndir.
Əgər biz acıqsa,
yorğunuqsa,
al-qan içindəyiksə,
şərabımızı verməkçün
üzüm kimi əziliriksə, günah sən
- deməyə dilim gəlmiş, -
amma günahın çoxu sən,
canım qardaşım!..

Tərcümə: Cavid Cəfərzadə**Ömər Yıldız**
COCUĞUM

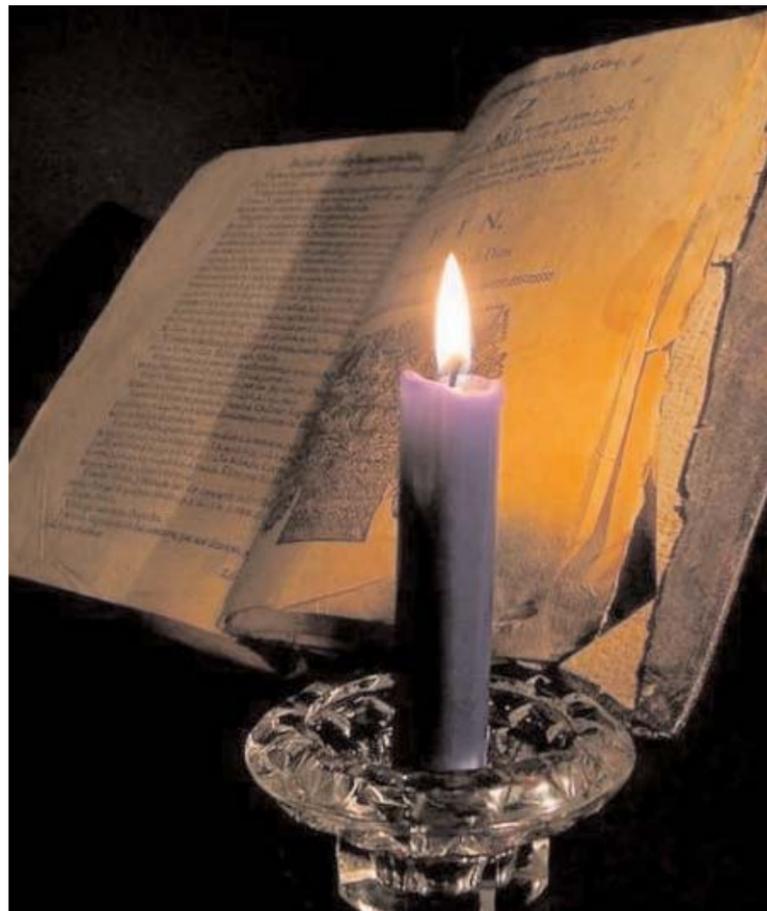
İliq rüzgarlar əsər ürəyində, cocuğum.
Qorxunun əlləri oxşar saçını...
Gözlərin buğlanar
Və
Kim bilir, nə zamandır
Qoca şəhər-İstanbulda
Yalnız yaşayırsan bayramlarını.
Son baharda səslə dolur küçələr
Solğunlaşır yanaqların...
Dar küçələrin
Şəkildən şəkəle düşən göy üzündə
Ulduzlardan çox
Ağlını alan evlərin lampaları.
Sən,
Gözətçisiz məhəllələrin
Səssiz şahidi...
Qəlbindəki isti yuvada,
Sanki qardaşların
Şən qəhqəhələri
Yanğılanır...
Soyuq gecələrdə
Gözlərin qapanır.
Uc qar bir dalanda
İliq rüzgarlar əsir
Xəyalındakı
Ananın isti nəfəsi oxşar
Sanki
Saçlarını.
Fərz et, ki
Fərz et, ki,
Anan öldü.
Fərz et, ki,
Atan öldü.
Fərz et, ki
Evin də yandı.
Fərz et, ki,
Qış da qapına dayandı.
O zaman
Küçə uşaqlarını yaxşı anlarsan.
Yarıyı yanmış ürək
Sən qaya dibində
Yosun kimisən
Düyük, düyük hörmüsən ruhunu.
Sönüb,
Külə dönmüsən
Mənsə,
tutuldu,
öpülesi dodaqlarında
sevdim sözü, məhkumana.
Məhkumuna
Bir busəlik əfv istəyirəm...
Ümid yox,
"Sənə əfv yox" desən,
Monqol çöllərinə
Sürgünə də göndərsən,
məndən
qurtula bilməyəcəksən.
Bütün duyğunlarını,
İlmə-ilmə sökəkək
Tibet yaylalarında gəzəcək,
Çin səddində əsir ediləcəyəm...
Varşavada xəfiyyətlər izimə düşəcək,
İspaniyada rəqqasələr
Ölümdən qurtaracaq məni,
Parisdə
Sənətin bətnindən keçəcəyəm,
Vyanada yaxalanacağam.
Asacaqlar,
Dunaya atacaqlar məni.

Balıqlara yem olacağam,
Qara dənizdə
Təknələr torla cəkəkək məni
Boğazda
Bir meyxanada
Rakına məzə deyəcəyəm...
Bir qabda
Yarıyı yanmış ürək görsən
Təəccüblənmə...
Dodaqların dəyəndə
Yenidən diriləcəyəm...

Tərcümə: Firəngiz Kərimli**Melih Cəvdət Anday**
İSLIQ ÇALMAQ

Balıqlar üçün dəniz lazım,
Sevişmək üçün işsiz olmaq,
Və gecələri yataqda
Hiss etməməkçün dabanların sızılırsın
Zəngin olmaq lazım.
Halbuki, isliq çalmağçün
Bir şey lazım deyil.

Pişiklər
Körpələr oyanar gecələr
Bir şey axtararlar qaranlıqda
Oyanar qadınlar gecələr
Üzük taxarlar qaranlıqda
Gecələr pişiklər oyanar
Bizə baxarlar qaranlıqda.

Tərcümə: Elçin Əzimzadə**Fateh Qısabarmaq**
HƏYAT MƏNƏ YALANMI SÖYLƏDİ?

İlk dəfə hesablaşırım özümlə...
Qəribədir-qələmi, kağızı və səni
Bu qədər sevməmə rəğmə
Sənə ilk dəfə yazıram.
İndi sən yoxsan, səni düşünmək var.
Uşaqkən də səni düşünürdüm hər gecə,
Radio dinlər, şeir yazardım.
Hər çərşənbə bazara gedərdik anamla
Atam maaş alanda paxlava yeyərdik.
Dondurmanı da çox sevərdik,
Bacım üçünü yeyərdi, mən ikisini,
Elə buna görə də qovğa edərdik.
Halbuki, həyatımın vaz keçilməziydi bacım,
Onun da üzü heç gülmədi,
Xeyirsizin birilə qaçıb məhv etdi həyatını
Ağımdan heç çıxmaz getdiyi o gün...
Hüznümü böyütdüm o gündən bəri,
Özümü deyil,
Gözlərimdə hələ də bir uşaq ağlar
Və hələ də qulağımda anamın səsi:
"Bitirsən təhsilini, bir işə girsən...
-Şeirlə qarın doymadığı doğrudu-
Bax, Cəmil oxudu, mühəndis oldu,
Ən gözəl qızı ilə evləndi Üsküdarın,
Evinə də aldı, məşinini da..."
Mənsə saz çalardım öz ələməmdə,
"Səsi gözəldi" deyərdilər.
Hardan biləydim,
Elə hey cəmlə türkülər oxuyacağımı?
Ən gözəl illərim acılara büründü.
Həyat məne yalanmı söylədi?
Sənsiz keçən hər günü hesabıma
yazdılar,
İndi elə uzaq ki...
Çay içib, çörək yediyimiz o vaxtlar

Qardaşıma çərpələng düzəltdiyim o
günlər
Elə uzaq ki...
Budaqlarda titrəyən bir sərçənin
Çörək qırıntısına qanad çırpması
Və bir ana duası qədər qəlbədən
sevmişdim səni.
Fəner meydanında Beşikdaş oyunu,
Və pulsuzluğumuz davam edərkən
Bütün mavilərimi sənə vermişdim.
Məğlub olmaq alınma yazılmış sanki
Olmadı, nigarım...
İçimdəki uşaq böyüməmiş məğlub oldu...
Həyat məne yalan söylədi.
Əslində hər insan məğlubdur həyata,
Və bir az küskün...
Son qatara çatmayınca
Stansiyada qaldırdı yorğun və üzgün
Özümə asılıyım və peşmanlığım da
ondan
Ki indi hər şeyim yarım...
Şəklinin arxasına nə yazdığımı belə,
çoxdan
Unutdum.
Bir silahım olsaydı, bir silahım,
Yoxsulluğu boğazından,
Məğlubiyəti qəlbəndən
Və sənizliyi alınının tən ortasından
vurardım.
Uzaq dənizlərin fırtınasıydım,
Qarlı dağların qartalı
Yoxsul idim yoxsul olmağına

Qaldırmaq üçün əl uzadar.
Öyrəndim ki...
İki insan eyni şeyə baxıb
Tamamən fərqli şeylər görə bilər.
Öyrəndim ki...
Heç zaman özünü aldatmayanlar
Daha uzun yol gedərlər.

Tərcümə: G.Vəli**Cezmi Qınoğlu**
MƏCBURAMMI?

Məcburammi,
Hər qoxuda səni tapmağa,
Və hər gülüşdə səni görməyə?..
Məcburammi,
Yerişən hər qadının qıvrılan ardından
Səni xatırlamağa?
Və içkinin hər qurtumunda sənin
dadını,
Damağımda duymağa?
Məcburammi,
Qapadığım anda göz qapaqlarımda,
Sənin o möhtəşəm,
Çılpaq xəyalını görməyə?
Məcburammi, hə?
Məcburam demək!..
Qonşu
Sən və Mən
İki qonşu ev kimiyik,
Sənin çəmənliyinin yarıyı
Məndə...
Mənim ən yaxşı çiçəklərim
Səndə...
Bağlarımız
Eyni rüzgarı paylaşır,
Mehtab
İkimizə gülümsə, gəzinərkən...
Toxunar saçlarımız bir-birinə...
Və bacı dumanlarımız
Göy üzündə qucaqlaşar!..
Mən,
Sənin bağçandakı o quyunu
qısqanıram,
Sən də
Qapımdakı sarmaşığı!..
Daha...
Göyləri axtarıram, mavi, mavi,
İçində buludlar
Bir-birini qovurlar qarabaqara!..
Ağla, deyirsən, ağlaya bilmərəm ki!..
Sonra ətrafdakılar nə deyər?
Mənə sarılan yalnızlıq
Sənə sarıldığım anda bitər!
Bitsin...daha...
Qaf dağının ardındakı
Ümidlərim belə cücmədən qovrulur.
Başımın içində bir ağrı...
Əbədiymiş kimi...
Amma səni görəncə dayanır...
Dayansın... daha...
Sixıntılar başımda salxım-salxım,
Mən nə etdim ki çevrəmə?
Baxışlar mənalı, sözlər zəhər-
zəqqum,
Məsudluq bir az da mənim haqqım!..
Yeter daha...

Tərcümə: Rəqsanə Ələkbəri**Orxan Vəli**
BİRDƏN BİRƏ

Hər şey birdən birə oldu.
Birdən birə vurdu gün işığı yerə;
Göy üzü birdən birə oldu;
Mavi birdən birə.
Hər şey birdən birə oldu;
Birdən birə çıxmağa başladı duman
torpaqdan;
Filiz birdən birə oldu, tumurcuq
birdən birə.
Yemiş birdən birə oldu.
Birdən birə,
Birdən birə;
Hər şey birdən birə oldu.
Qız birdən birə, oğlan birdən birə;
Yollar, qırlar, pişiklər, insanlar...
Eşq birdən birə oldu,
Sevinc birdən birə.
Məni bu gözəl havalər məhv etdi
Məni bu gözəl havalər məhv etdi,
Belə havada istefa etdim
Məhkəmədəki məmuriyyətimdən.
Tütüncü belə havada alışdım,
Belə havada aşiq oldum;
Evə çörəklə duz aparmağı
Belə havalarda unutdum;
Şeir yazma xəstəliyim
Belə havalarda artdı;
Məni bu gözəl havalər məhv etdi.
Bir iş var
Hər gün bu qədər gözəlmə bu dəniz?
Beləmi görünür göy üzü hər zaman?
Hər zaman gözəlmə bu qədər,
Bu əşya, bu pəncərə?
Deyil,
Vallahı deyil;
Bir iş var bu işin içində
Tərcümə: Cavid Cəfərzadə

Mən hər gün olduğu kimi, işdən tələsik çıxıb, evə lazım olan şeyləri almaq üçün mağazaya girdim. Mağaza xudmanı olmağına baxmayaraq istənilən çeşiddə ərzaq məhsullarını burada tapmaq olardı. Mən aldıqlarımı alıb pulunu verdim.

Aldığım ərzaq məhsullarını götürüb tələsik zənbilə yığdım. Birdən heç özüm də gözləmədiyim bir halda zənbilin qulpu əlimdən sürüşüb çıxdı. Zənbil az qaldı ki, yerə düşsün. Onu yerə düşməmiş tutub mənə verdilər. Mən də həmin o adama minnətdarlığımı bildirmək üçün, başımı qaldırıb yuxarı baxanda qarşımda hündür boylu, idmançılara məxsus bədən quruluşuna malik, otuz beş - qırx yaşlarında, qıvrımsaç bir kişinin durduğunu gördüm. O, mənə çox diqqətlə baxırdı. Mən ağzımı açmaq istəyəndə sözümlə deməyə belə imkan verməyib gülümsəyərək soruşdu:

- Səidə, sən sən?

İllik baxışdan tanış olmayan bu adamın mənə adıyla çağırması çox qərribə gəldi.

- Məgər biz tanışıq? Deyərək, onu bir daha nəzərdən keçirdim. Deyəsən onu yavaş-yavaş tanımağa başlayırdım. Hə özüdür ki, var, bu o idi. Mənsur.

Onu yalnız gözlərindən tanıya bildim. Çox dəyişmişdi. Yalnız gözləri iyirmi il bundan əvvəlki gözlər idi. Onun gözləri həm gülər, həm də, qəhərli görünürdü.

Əgər bilmək istəyirsizsə Mənsur kimdir, onda qulaq asın.

Mənsurla biz orta məktəbdə, bir sinifdə oxumuşuq, hətta on bir il bir parta arxasında oturmuşuq. O, mənim sinif yoldaşımdır. Biz Mənsurla salamaşmış, bir-birimizdən hal-əhval tutduq. Hörmət əlaməti olaraq, o, mənim əlimdən ərzaq dolu zənbili aldı və biz mağazadan çıxdıq. Mənsur mənə bu neçə illər ərzində heç də dəyişmədiyimi deyirdi. Yalnız bu belə deyildi. İnsanın üz cizgiləri bədən quruluşundan başqa hələ üstəlik, xasiyyəti də düşdüylə mühitlə əlaqədar olaraq dəyişir, kobudlaşır və yaxud da mülayimləşə bilər. Heç kəs olduğu, gördüyü kimi illər ötdükçə qala bilmir.

Bir anlıq məktəb illərini yada saldım. Mənsur o vaxtlar çox arıq, uzun, dedikcə mülayim, sadə bir oğlan idi.

O vaxtlar o, sağdan sola ayırdığı saçının sıx qıvrımları sol gözünün üstünə tökülürdü. Hamı sinifdə onu "Puşkin" deyərək çağırırdı. Bu onun acığına gələr, bəzən özündən çıxar, uşaqlara kəskin cavablar verərdi. İndi isə o, saçını qısa vurub səliqə ilə arxaya daramış, xırda sıx qıvrımları xeyləm açıq dalğavari görkəm almış, saçları isə ordan - burdan aramışdı.

Lakin bu günkü görmüşündə isə onu gözəl, unudulmaz şairimiz Səməd Vurğununa daha çox bənzətmək olardı.

Eh, məktəb illərindən uşaqlıq çağlarının şirinli, acılı xatirələrindən o qədər danışmaq olar ki. Mənə elə gəlir ki, o illər hər bir kəsin yaddaşına həkk olub, onunla əbədiyyətə qədər birgə addımlayır, onu o illərə dəfələrlə, dönə-dönə qaytarıb, o illərin ab-havasını, xoş səmimi duyğularını, təmiz, ləkəsiz uşaq təfəkküründə əbədi olaraq yaşadır. Bəzən istəyirsən ki, indiki həyatını, gələcəyini belə düşünmədən geriye - o keçən günlərin qucağına atılıb, yenə də təzədən o illəri yaşayasan. Və indiyə qədər üzün bəri gələn illərdə işlətdiyin səhvləri bir daha işlətmədən, mükəmməl düşünülməmiş, sənə gələcək günlərdə ağrı, acı, ürk yarasa verəcək addımlar atmaysan. Gördüyün işin gələcəkdə sənə nə kimi ziyan və xeyir gətirəcəyini daha dərin, emosiyalara qatılmayaraq beynində götür - qoy eyləyib, dərin, hərtərəfli fikirləşdikdən sonra onu həyata keçirmək üçün son qərar verəsən. Eh, nə isə, daha çox gedir bu haqda fikirləşmək. Nə öten illər geri qayıdacaq, nə də ki, buraxılmış səhvlər bir daha düzələcək. Necə deyirlər, olan oldu, keçən keçdi. Allah bundan sonrasını xeyirli eylesin.

Mağazadan evimizə nə az, nə çox, piyada iyirmi dəqiqəlik yol olardı. Biz yolu keçib səkiyə çıxdıq. Mən zənbili Mənsurdan alıb sağollaşmaq istəyəndə, o mənə evə qədər ötürəcəyini bildirdi. Mən də etiraz etmədim. O, həmişə olduğu kimi, çox təvazökar, xeyirxah və səmimi

idi. Lap iyirmi il bundan qabaq olduğu kimi. O vaxtlar onun xətrinə çox dəyərdim, ona ağzımdan çıxanı deyər, başqalarının yanında təhqir və pərt edərdim. Bunun səbəbi də onun mənə vurulması, mənə həddindən artıq qaşığı göstərməsi idi. Məni hər yerdə müdafiə edər, başqalarının mənə bir söz deməyinə belə razı olmazdı. Onun bu hərəkətləri mənə özümdən çıxmağa vadar edir və ona özümdən biixtiyar acı kəlmələri işlətməyə məcbur edirdi. Mən o vaxtlar mənə bu dərəcədə sevməsinə inanmadığımdan, yoxsa məhəbbət adlı bir qüvvənin mövcud olub, olmadığını dərk etmədiyimə görə onun mənə qarşı münasibətlərinə çox laqəyd və soyuq yanaşır, onun keçirdiyi hissləri heç cürə dərk edib anlamaq istəmirdim. Yalnız mən sevginin necə böyük bir qüvvə olduğunu çox sonralar özüm "eşq xəstəliyinə" tutulduqdan sonra dərk edib anlaya bildim.

Mən ondan sonra Mənsurun keçirdiyi əzabları, iztirabları anlamağa başladım. O, vaxtlar həqiqətən də Mənsur mənim yolunda özünü oda-közə atıb,

- Hamı əyləşsin, tək bir neçə nəfərdən başqa. O saat bildik ki, qlobusu sındırmağı nəzərdə tutur. Ayaq üstə iki nəfər qalmışdıq mən və Mənsur.

- Hə, indi deyir görüm, qlobusu kim sındırıb. Mənim sözümlə Mənsur ağzında yarımçıq qoydu, o mənə qabaqlayaraq qlobusa qəfil toxunarkən düşüb sındığını dedi.

Mən isə təkid edərək qlobusu mən sındırdığımı deyirdim. Mənsurla mənim aramda olan xeyli "mən"lərdən sonra Sürəyya müəllimə mənə yerimdə əyləşməyi məsləhət bildi və dedi: - Bilirəm ki, Səidə, bu sənə işin deyil. Mənsur, sən isə sabah zəhmət olmasa valideynlərinlə məktəbə gələrsən. Mən bu zaman özümü çox pis hiss etdim.

Səhəri gün Mənsurun atası məktəbə gəldi. Müəllimlər Mənsurun həmin vaxtlarda dərslərdən çox yayınmasını, yaxşı oxumamasını, fikirlərinin dağılıp olduğunu, həm də qlobusu sındırdığını dedilər və otuz manat məbləğində qlobusun pulunu ödəməyi xahiş etdilər. Mənsurun bu cür fədakarlığı mə-

İndiki həyatımda isə, əksinə. Mənim o qaşığılara, təmiz qəlbədən süzülüb gələn bulaq suyu kimi şəffaf, bal kimi şirin, duzlu-məzəli sözlərə o qədər ehtiyacım var ki...

Xeyr, mən bununla demək istəmirəm ki, mənim həyat yoldaşım pis adamdır. O, mənə zülm verir, incidir, iş heç bəndə deyil. Sadəcə olaraq, işinin çoxluğundan, vaxtının azlığından mənə lazımı qədər vaxt ayıra bilmir. Axı nə etmək olar, mən bununla da bənarışram. Həyat davam edir. İndi mən Mənsurla addımladıqca o illəri yadıma salır, ona qarşı ələdiklərimi hətta qədərlik hesab edirdim...

...Bir dəfə də bir az başım ağrıyırdı. Başımı partanın üstünə qoyub gözlərimi yummuşdum. Tənəffüs zamanı idi. Bir də gördüm ki, məktəbin həkimi ilə tibb bacısı sinfə daxil oldu, əllərində dərmanla dolu olan diplomat, təcilli xəstənin kim olduğunu soruşurdular. Onların arxasınca Mənsur gəlir xəstə kimi mənə göstərirdi. Həkim mənə yoxladı, qızdırmanın ölçülər və dərman verdilər. On-

SİNİF YOLDAŞI

hikayə

canından belə keçməyə hazır idi. Bunu o öz əməllərində də dəfələrlə bürüzə verirdi. Bir dəfə də belə bir hadisə olmuşdu. Bizim coğrafiya dərslərimiz idi. Hər fənnin öz otağında dərslər keçirdik. Beləliklə, hər dəfə otaqları dəyişməli olurduq. Böyük tənəffüs idi. Uşaqlar sinfə yığılıb hər bir yerdən eşitdiklərindən, bildiklərindən, gördüklərindən danışırıdılar. Biz də, dörd qız dayanıb dənən İlyas Əfəndiyevin Azərbaycan Dövlət Dram Teatrında baxdığımız "Büllür sarayda" əsərindən danışır, aktrisa Amaliya Pənahovanın apardığı rola girmişdik. Növbə mənə çatanda mən bu rola elə girdim ki, heç özüm-özümə xəbərim olmadan qollarımı elə geniş açdım ki, qollarım arxada stolun üstünə düzülüb qlobuslara dəydi, qlobuslara bir-birinə dəyərək yerə töküldülər. Qlobuslardan biri dörd yerə bölündü. Bayaqqan ağız deyən qulaq eşitməyən halda indi sinif otağına elə bir sakitlik çökmüşdü ki, hətta milçək vizitlisinin səsi eşidilirdi. Uşaqların hamısının nəzərləri mənim üzümə dikilmişdi. Mən isə dodaqlarımı dişləyərək, donub yerimdəcə qalmışdım. Nə edəcəyimi, müəlliməyə nə cavab verəcəyimi bilmirdim. Elə bu vaxt zəng çalındı, bizə coğrafiya fənnindən dərslər Sürəyya müəllimə sinfə daxil oldu. Mən heç imkan tapıb qlobusun qırıntılarını belə yerə yığışdırma bilmədim. Müəllimə artıq qlobusun sındığını görmüşdü. O, salam verib dedi:

nə hələ də qərribə və müəmmali görünürdü.

O, bunu bəlkə də mənim rəğbətimi, hardasa - inamımı qazanmaq, özünü mənə istətmək üçün etmişdi. Yalnız bundan sonra mən ona çox nahaq yerə belə etdiyini deyir, Mənsura qarşı daha sərt və kobud olmağa başlamışdım.

Sınıf yoldaşlarımı, rəfiqələrim mənə haqsız olduğumu, Mənsura qarşı bu cür davranmağımı heç də, dəstəkləmir, mənə çox qınayırdılar. Hətta Sevda deyirdi ki, mənim sənə paxıllığı tutur. Kaş ki, mənə də bu cür seven olaydı. Mənə şeirlər həsr edəydi. Mənim qaşığıma qalaydı. Məni müdafiə etməyi, mənim yolumda özünü oda-közə atmağı bacarardı. Mən də ona cavabında demişdim ki, istiyirsən götür özünü. O, bundan sonra mənə küsmüş, mənimlə düz iki ay danışmamışdı.

Hə, onu da deyirəm ki, Mənsur o vaxtlar mənə çox şeirlər yazardı. Mən isə onları nadir hallarda oxuyar, qayıtdığımı qaytarar, yaxud da oxumamış cırıb atardım.

O, şeirlərində mənə xitabən yazardı:

Dənizimsən, göyümsən, Günəşimsən, ayımsan. Həyatıma nur saçan Mənim sevgi payımsan.

Bəli, o vaxtlar Mənsurun o şeirləri, mənə qarşı olan həddindən artıq xeyirxahlığı mənə çox bezdirib özümdən çıxarırdı.

Məktəbdə mənə xəstəliklərin qarşısını almaq üçün peyvənd vurulanda səsim, qışqırığım bütün məktəbi bürüyürdü. Mənim qoluma iynə vurmaq üçün azı beş nəfər mənə tutub saxlamalı idi. İndi də bu ağ xalatlara görə rəngi-ruhum qaçdı. Hələ gördəndə bunları bura Mənsur çağırıb gətizdirib, lap havalanırdım. Əgər əlacım olsaydı həmin anda Mənsura buna görə bir-iki sille vurardım. Bütün bunlardan sonra Mənsurun başına bir oyun açdım gəl görəsən. Yazıq gördüyü "xeyirxah" işə də peşman oldu. Nəticədə, o, çox sağ ol əvəzinə mənə təhqiramiz sözlər eşitdi. O, mənim xoşuma gəlmək üçün, mənim etimadımı qazanıb, bir kəlmə xoş söz eşitmək üçün nələrlə eləməzdi ki, bir Allah bilir.

O vaxtlar şəhərimizin kinoteatrlarında hind filmlərinin festivalı olurdu. Bu filmlərə yaşından asılı olmayaraq hamı gedib maraqla baxırdı. Bəzən kassalarda bilet tapmaq da olmurdu. Biletlər əldə alverçilər tərəfindən satılırdı. Kassalardan bilet almaq üçün səhər saatlarla növbəyə duraydın, heç o da bilinmirdi axırda sənə bilet çatacaq, ya çatmayacaq. Bir neçə dəfə Mənsur mənə də bilet alıb, onunla kinoya getməyi təklif etmişdi. Mən isə bunun müqabilində ona kinoya - anasını, bacısını aparmağı "məsləhət" bilmişdim. Mən o vaxtlar hind kino aktyorlarının, aktrissalarının şəkillərini yığıb toplamağı çox sevirdim. Bu da mənim bir növ hobbim idi. Mənim kolleksiyamda olan şəkillərin sayı minlərlə idi, onların sayını bəzən özüm də itirirdim. Atamın mənə məktəbdə yemək üçün verilən pullarını toplayıb hamısını rəngarəng şəkillərə verirdim. Mənsur da mənim şəkillərə olan böyük marağımı bilirdi. O, mənim üçün mənə olmayan şəkillərdən alıb gətirir, onları mənə olmayan da gizlicə çantama qoyurdu. Mən isə onları aşkar etdikdə, bunun Mənsurun işi olduğunu anlayaraq şəkilləri onun gözləri qarşısında tikə-tikə doğrayıb üstünə səpələyirdim.

...Artıq mən yaşayan binanın qarşısına çatıb dayanmışdıq. Biz məktəb illərindən, uşaqlıq çağlarından danışdıq, danışdıq, gülə-gülə hər zaman iyirmi dəqiqəyə gəldiyim yolu bu gün Mənsurla qırx dəqiqəyə gəlib çıxmışdıq. Ən qərribəsi də bu idi ki, daha mən heç yerə tələməmişdim. Həyatımda birinci dəfə idi ki, mən çox sakit, təmkinli bir adam olmuşdum. Hətta, mən Mənsurla bir az da gəzmək istəyirdim...

■ Vasili Şukşin

"Oxumayıb. Professor diqqətlə qəzəbli baxışlarını tələbənin üzünə zillədi. - Hə, oxumayıb. Elə müqəddiməni başdan-sovdu gözdən keçirib. Lənətə gələsiniz. Bu da qiyabi təhsilin nəticəsi".

- Niyə gecikmisiniz? - Professor sərt halda soruşdu.

- Bilirsinizmi... xahiş edirəm baxışlayasınız... birbaşa işdən gəlirəm, təcili sifarişim vardı... - xoşsifət, ucaboy tələbə auditoriyanın qapısı ağzında dayanmış, içəri keçməyə ürək eləmədi.

Oğlanın ağıllı gözləri onun doğru dediyini ifadə edirdi.

- Bilet götürün. Hansı nömrədir?

- On yeddi.

- Hansı suallardır?

- "İqor polku haqqında dastan", bu birinci sualdır. İkincisi...

- Yaxşı biletdir. - Professor bayaqkı ciddiliyinə görə bir qədər utandı. - Hazırlaşın.

Tələbə kağızın üzərinə əyilib fikirləşməyə başladı.

Professor bir xeyli ona tamaşa etdi. Onun gözləri qarşısından uzun illər ərzində minlərlə belə cavan oğlan gəlib keçmişdi: o, tələbələr haqqında qısaca düşünməyə adət etmişdi. Amma bu minlərlə ordu sırasından biri digərinə bənzəmirdi. Hərəsi bir cür idi.

"Zaman dəyişib. Keçmiş professorlar özlərini müəllim adlandırma birlidilər. Bu gün isə biz yalnız professoruq" - deyə o, düşündü.

- Mənə sualınız yoxdur ki?

- Xeyr, yoxdur.

Professor pəncərəyə tərəf getdi. Siqaret yandırdı. Keçmiş professorlar barəsindəki düşüncələrini davam etdirmək istədi, amma bunun əvəzində diqqətlə bayıra tamaşa etməyə başladı.

Şər qarışırdı. Küçə adi həyatını yaşayırdı - səs-küylü idi. Tramvay gedirdi. Döngələrdə onun xətlərindən qığılcımlar tökülürdü. Simafonun qarşısında xeyli maşın dayanmışdı. Simafon yanıb-söndükcə hamısı hərəkətə başlayırdı. Səki ilə adamlar gedib-gəlirdilər. Tələsirdilər. Maşınlar da, adamlar da tələsirdilər.

"Bu camaat daim tələsəcək. Yerlərini səsdən sürətli tezliklə dəyişsələr də, tələsəcəklər. Axı bunlara nə olub, hara gedirlər?"

- Hm... - tələbə qımıldandı.

- Hazırsınız? Başlayın. - Professor arxasını pəncərəyə çevirdi. - Eşidirəm.

Tələbənin yoğun, kobud barmaqları arasında tutduğu ensiz kağız parçası yüngülcə titrəyirdi.

"Həyəcanlanıb, - professor onu başa düşdü. - Eybi yoxdur, qoy həyəcanlansın".

- "İqor polku haqqında dastan" gözəl əsərdir, - deyə tələbə sözə başladı. - Bu əsər şah əsərdir... İyirminci əsrin sonuna aiddir... Him... müəllif burada öz arzularını ifadə etmişdir.

Professor oğlanın ciddi, möhkəm üz cizgilərinə baxa-baxa "Dastan"ın müəllifinin nədənsə gənc, lap gənc olmasını düşündü.

- Knyazlıqlar bir-birindən ayrılır və... Ümumiyyətlə, dağılmış icmalara bölünür və qıpçaqlar rusun üzərinə hücum edirlər. Tələbə dodağını dişlədi, üz-gözünü turşutdu: yəqin, maraqsız, pis danışdığını özü də başa düşmüşdü. Qızardı.

"Oxumayıb. - Professor diqqətlə qəzəbli baxışlarını tələbənin üzünə zillədi. - Hə, oxumayıb. Elə müqəddiməni başdan-sovdu gözdən keçirib. Lənətə gələsiniz. Bu da qiyabi təhsilin nəticəsi". Professor qiyabi təhsilin əleyhinə idi. Bir vaxt bu barədə qəzetdə məqalə vermişdi, çap etməmişdilər. Demişdilər ki, siz nə danışırırsınız? Alın! Bu da sizə dağılmış icma knyazlarının düşdüyü gün!

- Oxumusunuz?

- Baxmışam... ihm...

- Heç utanmırsınız? - professor qəribə bir arxayınılıqla soruşdu və cavabı gözləməyə başladı.

Tələbə qıpqırmızı qızardı.

- Çatdırma bilmədim, professor. Təcili işim oldu, təcili sifariş...

- Sizin sifarişiniz mənə az maraqlandırır. Bilmək istəyirsinizsə,

məni böyük milli əsəri oxumağa vaxt tapan adam, xalis rus maraqlandırır. Məni maraqlandıran budur!

- Professor hiss edirdi ki, bu sağlam tələbəyə nifrət etməyə başlayır. - Siz oxumağa özünüzlə gəlmisiniz?

Tələbə qəmgin baxışları ilə professoru baxdı.

- Əlbəttə, özüm.

- Oxumağı necə təsəvvür edirsiniz?

- Nə?

- Təhsili. Adam arasına çıxmaq istəmirsiniz, eləmi?

Bir müddət bir-birlərinə baxdılar.

- Lazım deyil, - tələbə astadan dedi və başını aşağı saldı.

- Nə lazım deyil?

- Belə danışmaq lazım deyil...

- Bu lap ağı oldu ki! - professor səsinə qaldırdı, əlini dizinə çırpıb ayağa qalxdı. - Bu lap ağı oldu. Yaxşı, belə danışmaq: Sizinçün ayıbdır ya yox? Bu məni çox maraqlandırır.

- Ayıbdır.

- Şükür sənə, ay Allah!

Bir anlığa susdular. Professor lövhənin yanına gəzinir, başını balaırdı. O, sanki hirsindən bir qədər cavanlaşmışdı da.

Tələbə hərəkətsiz oturmuş, qar-

dü?

- Mənə neçə verirsiniz, verin, mənə görə əzab çəkməyin. - Tələbə bunu sərt, qətiyyətli bir ahənglə deyib dərhal ayağa qalxdı.

Onun bu hərəkəti professoru sakitləşdirdi. O, oturdu. Oğlanın qətiyyəti onun xoşuna gəlmişdi.

- Gəlin, knyaz İqordan danışmaq. O özünü orada necə hiss edirdi? Övəllə, oturun.

Tələbə ayaq üstə qalmaqda idi.

- Mənə iki yazın.

- Knyaz İqor əsirlikdə özünü necə hiss edirdi? - Professor yenidən qəzəblənərək, demək olar ki, qışqırdı. - İnsan özünü əsirlikdə necə hiss edir? Doğrudanmı, siz bunu da başa düşmürsünüz?

Bir müddət anlaşılmaz tərzdə ayaq üstə qalan tələbə aydın, boz gözləri ilə qocaya baxırdı.

- Başa düşürəm, - o, dedi.

- Belə. Nəyi başa düşürsünüz?

- Mən özüm də əsirlikdə olmuşam.

- Belə deyiniz... Necə yeni, əsirlikdə olmusunuz? Harda?

- Almanların əlində.

- Siz müharibədə olmusunuz?

- Bəli.

zü orada necə hiss edirdiniz? Əsirliyə düşmək çox ağırdır axı? - Professor hətta üz-gözünü turşutdu... - Necə düşmüşdünüz əsirliyə? Yaralanmışdınız?

- Yox.

- Susdular. Bu sükut belə bir söhbətin mövzusunun tələb etdiyi fasilədən uzun çəkdi.

- Bəs necə olmuşdu?

- Mühasirəyə düşmüşdük. Bu uzun söhbətdir, professor.

- Danışın, xahiş edirəm, bu necə iş idi?

- İş deyildi, bir...

- Dəhşətli idi?

- Bəli, dəhşətli idi.

- Bəli, elədir. - Bu cavab nədənsə professorun çox xoşuna gəldi. O, siqaret yandırdı. - Siz də çəkkə bilirsiniz. Düzdür, auditoriyada buna icazə vermirlər, amma eyib etməz...

- İstəmirəm. - Tələbə gülümsünsə də, dərhal ciddiləşdi.

- Kəndiniz, ananız yadınıza düşürdümü?... Neçə yaşınız vardı?

- On səkkiz.

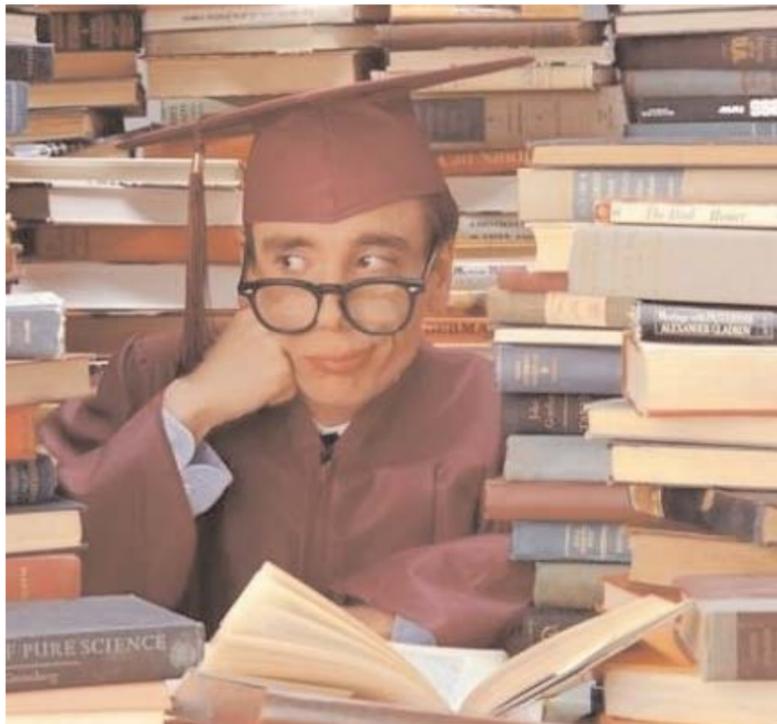
- Kəndinizi xatırlayırdınız?

- Mən şəhərliyəm.

- Belə də! Mən nədənsə, elə bil dim ki, siz kənddensiniz. Həə. Yene

İMTAHAN

hekayə

şısındakı bilete baxırdı. Bu bir dəqiqə ağır və üzüntülü oldu.

- Başqa bir şey soruşun. Mən ki hazırlaşmışam.

- "Dastan" hansı əsrdə yaranıb? Professor hirsələndə uşaq kimi inadkarlıq, şiltaqlıq edirdi.

- On doqquzuncu əsrdə. Əsrin sonunda.

- Doğrudur. Knyaz İqorun başına nə iş gəlmişdi?

- Knyaz İqor əsir düşmüşdü.

- Düzdür! Knyaz İqor əsir düşmüşdü. Ah, lənətə gəlmiş! - Professor əllərini sinəsinə çarpazladı, onun smasında sanki knyaz İqorun əsir düşdüyünü, başlıcası isə bu söhbətin uğursuz alındığını ifadə edən bir peşimançılıq yaranmışdı. Onun danışığında istədiyi rişxəndli ahəng alınmamışdı, o, doğrudan da, hirsələnmişdi və bu cavan oğlanla birgə özünü də uşaq oyununa bənzər bir masqaraya qoyduğuna görə dilxor olmuşdu. Onun tələbəyə ürəyi yanırdı və elə buna görə də, ona daha çox acığı tuturdu. Qəribə idi! - Ah, peşmançılığa bir bax! Knyaz əsirliyə necə düşmüş-

Professor tələbəni diqqətlə və yenedən nədənsə, "Dastan"ın müəllifinin mavi gözlü gənc olması xəyalına gəldi. O, qətiyyətli və qəzəbli bir gənc idi.

- Əsirlikdə çox qalmısınız?

- Üç ay.

- Nə olsun ki?

- Nə?

Tələbə professoru, professoru tələbəyə baxmağa başladı. Hər ikisi hirsələnmişdi.

- Oturun, ayaq üstə niyə durmusunuz? - professor dedi. - Əsirlikdən qaçmışsınız?

- Bəli. - Tələbə oturdu. Bileti yenedən əlinə alıb ona baxmağa başladı. Buradan elə tez durub getmək istərdi ki...

- Necə qaçmışsınız? Danışın gərəkdir.

- Gecə vaxtı.

- Ətraflı danışın, - professor əmr etdi. - Danışmağı öyrənin, cavan oğlan! Axı bu da lazımdır. Necə qaçmışsınız? Xüsusilə, mənə bu işin texnikası maraqlı deyil, psixoloji məqamı bilmək maraqlıdır. Özünü-

susdular. Tələbə hələ də bu uğursuz bilete baxırdı: professor kəhrəba müştüyü arabir oynada-oynada tələbəyə tamaşa edirdi.

- Siz orada öz aranızda nədən danışırıdınız?

- Harda? - tələbə başını qaldırdı. Bu söhbət açıqdan-açığa onu üzürdü.

- Əsirlikdə.

- Heç nədən. Nədən danışmalıydıq ki?

- Lənət şeytana! Doğrudur. - Professor həyəcanlandı. Ayağa qalxdı. Müştüyü bir əlindən o birinə keçirdi. Kafedrada gəzinməyə başladı.

- Doğrudur. Adınız nədir?

- Nikolay.

- Doğrudur, başa düşürsünüz mü?

- Nə doğrudur? - Tələbə nəzakətlə gülümsədi. Bileti yerinə qoydu. Söhbət tamam qəribə şəkil alır və o özünü necə aparacağını bilmirdi.

- Düz eləyib susurdunuz. Nədən danışasan ki! Düşmənin yanında susarlar. Bu, ən ağıllı hərəkətdir. Siz Kiyevə getməli olmuşdunuz?

- Yox.

- Orada bir rayon var, adı Podolur, orada hüdürlükdə dayanıb üzəşəşə baxmaq mümkündür. Qəribə bir mənərə açılır. Hər dəfə o hüdürlükdən dayanıb baxanda, mənə elə gəlir ki, nə vaxtsa orada olmuşam. Hətta öz həyatımda deyil, lap çoxdan olmuşam. Başa düşürsünüz mü? - Professorun simasında qəribə ifadə əks olundu, o, sanki bilmədən ağzından qəfil bir məxfi söz qaçırmışdı və indi, birincisi, başa düşülməyəcəyindən ehtiyatlanırdı. İkincisi isə ağzından söz qaçırdığına görə özündən razı deyildi. O, tələbəyə həyəcanla, tələbkarlıq və yaltaqcasına baxmaqda idi.

Tələbə çiyinlərini çəkib dedi:

- Asan deyil, bilirsinizmi.

- Əlbəttə! Asan olmayan nə idi ki? - Professor yenə auditoriyada tez-tez gəzinməyə başladı. Onun sözüne acığı tutmuşdu, amma artıq susa da bilmirdi. O, bərkdən və aydın danışmağa başladı: - Mənə elə gəlir ki, mən bir vaxt oranı gəzmişəm. ►

◀ Çoxdan. İqorun zamanında. Əgər bu mənə indi, belə son illər belə gəlsəydi, düşünürdüm ki, bu qocalıq əlamətidir. İş burasındadır ki, cavanlığımda da belə hiss edirdim. Neyləməli?

Üzücü bir sükut yarandı. Bu iki nəfər bir-birinə baxa-baxa qalmışdı və indi onlardan xüsusilə nəyi aydınlaşdırmağın tələb olduğunu başa düşmürdülər.

- Sizi bir qədər yaxşı başa düşmədim. - Tələbə ehtiyatla dilləndi. - Podolun bura nə dəxli?

- O dəxli var ki, sizin susmağınız barədəki mülahizəniz mənə çox təbii görünürdü. Mən əsirlikdə olmamışam, ömrümdə heç vuruşmamışam da, amma orada Podol yaxınlığında müharibəyə aid olan hər şeyi dərk edirəm. Belə hesab edirəm ki, əsirlikdə susurlar. İstintaqda yox, mən bu barədə çox şey oxuya bilərəm, məhz əsirlikdə öz aralarında susmaq məsləhətdir. Mən orada çox şeyi öyrənib dərk etmişəm. Məsələn, belə bir sual üzərində çox düşünmüşəm: növbətçiləri necə məhv etmək olar? Mənə elə gəlir ki, onları qorxutmaq lazımdır.

Tələbə təəccüblə professorla baxdı.
- Bəli. Gizlicə, sürünə-sürünə gəlib lap astadan bir söz soruşmaq olar. Məsələn: "İndi saat nə çədir? Xahiş edirəm deyəsəniz. Əsgər ilk andaca çaşib qalacaq və o dəqiqə sən onun üstünə atıla bilsən."

Tələbə gülüb başını aşağı dikdi.
- Səfeh söz danışaram, eləmi? - Professor onun gözlərinin içinə baxdı.

Tələbə tələsik dedi:
- Yox, niyə ki... Mənə elə gəlir ki, sizi başa düşürəm.

"Yalan deyir. Xətrimə dəymək istəmir" - professor başa düşdü. Və pərt oldu. Bununla belə yenə nəşə əlavə etməyə ehtiyac duydu.

- Bu, ona görədir ki, bizim ölkəmiz çox vuruşub. Bu, demək olar, həmişə xalq müharibəsi və xalqın ağrı-acısı olub. Və həтта müharibədə bilavasitə iştirak etməyən adam belə, həmin hissələrlə, xalqın yaşadığı həmin qayğılarla yaşayır. Mən bunu heç bir kitabdan oxumamışam, özünüz başa düşsəniz. Sadəcə, hiss edirəm və buna inanıram.

Yenə bir xeyli susdular. Əsas məsələyə, "İqor polku haqqında dastan" a qayıtmaq lazım idi, o dastana ki, bu əzəmətli əsəri tələbənin oxumaması ayıb idi. Lakin professor özünü saxlaya bilməyib sonuncu iki sualını da verdi.

- Əsirlikdə tək qalmısınız?
- Yox, yeddi nəfər idik.
- Yəqin, fikirləşirsiniz ki, bu qoca da qırsaqqız olub məndən əl çəkəmir. Eləmi?
- Nə danışırırsınız! Mən heç də elə düşünmürəm.
- Tələbə elə qızardı ki, elə bil onun lap elə bu fikrini tutmuşdular. - Düzdür, professor mənim üçün çox maraqlıdır.

Qocanın ürəyi əsdi.
- Bu yaxşıdır, əsgər. Yaxşı ki, mənə başa düşürsünüz. "Dastan"ı əlbəttə, oxumaq lazımdır. Özü də dəfələrlə. Mən sizə bu kitabı bağışlayaram. Lap elə yanımda biri var... - Professor portfelindən "İqor polku haqqında dastan"ı çıxarıb fikrə getdi. Tələbəyə baxıb gülməsündü. Kitabın cildinə nəşə yazıb onu tələbəyə verdi. - İndi oxuyun. Evdə oxuyarsınız. Siz gördünüz mü, mən bu dəqiqə pərt olmuş adaxlı kimi özümü itirmişəm? - Professorun səsi və üzünün ifadəsi qüssəli, qəmgin idi. - Bundan sonra ağır olur.
Tələbə deməyə söz tapmadı. Qeyri-müəyyən tərzdə çiyinlərini çəkdi.

- Sizin yeddiniz də sağ-salamatsınız mı?
- Bəli.
- Bir-birinə məktub yazırsınız?
- Yox, bilirsiniz mi, bu...
- Əlbəttə, bilirim. Əlbəttə. Bütün bunlar mənim əzizim, hamısı rusun hoqqalarıdır. Siz isə "Dastan"ı hələ də oxumaq istəmirsiniz. Bu ki əsl rus mahnısıdır, adamı məftun edən bir mahnı!

Professor barmağını yuxarı qaldırmışdı, sanki bu qərribə mahnının əriməkdə olan son sədəlarını eşidirdi. - Qiymət kitabçanızı bura verin. - O, kitabçaya qiymət yazıb onu ördü, tələbəyə qaytardı. Quru tərzde: - Xudahafiz, - dedi.

Tələbə auditoriyadan çıxdı. Alınının tərini sildi. Bir müddət yerindən tərpənməyib bom-boş dəhlizdə ora-bura baxmağa başladı. Qiymət kitabçası əlində idi, elə bil ona baxmağa qorxurdu. Qorxurdu ki, orada ya "yaxşı" ya da bundan da betər, "əla" yazılmış olsun. O xəcalət çəkirdi.

"Heç olmazsa, bir "kafi" yazaydı, bəsindir", - deyə düşündü.

Auditoriyanın qapısına tərəf boyladı, birdən qiymət kitabçasını açdı. Küt nəzərlərlə ona tamaşa etdi. Sonra yenidən qarıya boylanıb astadan güldü və çıxıb getdi. Kitabçada "pis" yazılmışdı.

Küçədə kitab yadına düşdü. Açıb oxudu: "Oxu, əsgər. Bu da asan iş deyil. Prof.Qriqoryev". Tələbə institutun pəncərələrinə tərəf boyladı və ona elə gəlirdi ki, pəncərələrin birində professoru gördü.

...Professor doğrudan da, pəncərənin yanında dayanmışdı. Barmaqları ilə şüşəni taqqıldada-taqqıldada bayıra tamaşa edirdi, fikrə getmişdi.

Tərcümə edən: Zeynəb ƏLİQIZI

■ KƏMALƏ NƏSRİN

GƏMİLƏR GƏLMƏZ NAXÇIVANA

Gəmilər gəlməz Naxçıvana, Gələ bilməzlər; Burda dəniz yoxdu ki. Dağlar dalğa-dalğa

denizə bənzər,

Dağların başında

Buludlar gəzər-

bəyaz yelkənlərə bənzər.

İlanlar sürünər

boz torpaqlarında

balıqlar kimi,

düzdağın tamı var

dənizin şor sularında

mən dənizləri xəyal etdim,

dağlara verdim qəlbimi.

Dağları sevdim,

çooox sevdim.

Yaxın olduqları üçün göyə.

Dənizləri də sevdim

Dağlara bənzəyir deyə.

Gəmilər gəlməz Naxçıvana, Gələ bilməzlər; Burda dəniz yoxdu ki.

Ancaq bir Nuh nağılı var.

Daşlaşan bir Gəmi-qaya.

Gəmi dağa dönüb burda.

Həsret qalıb göy sulara,

Gəmi bir abidə olub

Dənizlərə, dağlara.

Dağları denizə bağlar, Qırılmayan gümüş bağ var.

Dağların köksündən axar,

Araz axar tutub Kürdən,

Xəzərə tökülər birdən.

Birlikdən yaranıb Vətən,

Dağlar denizə bənzər

bənzədə bilsən.

ANA DİLİM!

Ana dilim-ilk insanın ilk nəfəsi, ilk nəğməsi, Tanrının yer üzünə Göndərdiyi söz bəstəsi.

Qolça qopuz sənin şirin avazından yaranıb, Söz şəklində qab qayalar naxış-naxış daranıb. Bir səslənmə hər kəlməmi dağlar alıb təkrar-təkrar söyləyər, Nəğmə desəm boz küleklər güllərlə rəqs eyləyər.

Ana dilim!
El gedərsə, bölünərsə bir gün dönüb almaq olar. Dil gedərsə unudular, Onu təzədən almaq çətin. Min-min kirlə niyyətin çamurundan sən yuyundun. Gün üzünə qara yaxmaq istədilər sən arındın. Nə yaxşı ki, sən yarandı "Dədəm Qorqud" hansı dilin ocağından qorlandı. Bir iksir tək əbədi həyat adlı çəkirdəkdən damla-damla yağıb gəldin, Vaxt oldu ki, qısnadılar İnadına sən himn oldun, Şah söz oldun. Şah İsmayıl qılıncından qələminə axıb gəldin. Tarixlərə işıq salan dastanları yazdın sən. Birliyini bölmək istəyən qurama dillərə, çox-çox gəlmə ellərə qara qəbir qazdın sən.

Ana dilim!
Əgər səni yaralasan, yad sözlərlə yarlasam Qoy ağızımda yansın dilim. Əmr et, harda olsam gəlüm, Əmr et, uğrunda ölüm. Ana sözüm!
Ana dilim!

■ NURANƏ NUR

ÖPMƏ GÖZLƏRİMDƏN

Gözlərimdən öpəndə Razi olmaz, deyərdin: "Gözdən öpmək yaxşı deyil, ayrılıq gətirər, gülüm". İnanmırdım sözlərinə, Vurulmuşdum gözlərinə. Alırdı gözlərin ağılımı başdan, Xoşum da gəlirdi Öpəndə gözümdən süzülən yaşdan. Sevincdən axdığı gümən edirdim, Sən demə ayrılıq qorxusu imiş. Nə yaman qorxurdun ayrılıqdan sən, Qorxma, deyirdim sənə? "Qorxan gözə ayrılıq yox, çöp düşər"

Ayrılıq nədir ki istəməsək biz gələ ömrümüze bizdən xəbərsiz. Bilmirdim seçimi ayrılıq edir, Seçdi bizi, niyə bilməm? Niyə məhz mən, niyə məhz sən? Hər şeyə çarə var ölümdən başqa. Sevgimiz ölümsüz, amma çarəsiz. Gözdən öpmək imiş səbəbi demək. Sən deyəndə inanmırdım "Gözlərimdən öpmə, ayrılıq gətirər" Hanı o ayrılıq, öpüm gözlərimdən. Bəlkə səni gətirə.

İSTƏYİRƏM ŞEİR YAZAM

İstəyirəm şeir yazam, İmkan yoxdur. Bu gün işim yaman çoxdur. Ev-əşiyin yır-yığışı, səliqəsi. Bişir-düşür, Qadın işi deyil asan. Vaxt olmur ki keçib masa arxasına Bir-iki misra yazasan. İstəyirəm şeir yazam, Buyur, başla! Qələm çömçə, vərəq qazan. Bişirirəm misraları, Doğrayıram kəlmələri narın-narın. Qovururam. Duz-istiötun vururam. Süfrəyə verdiyim anda, Bəzəyirəm, düzəyirəm. Birinci özüm yeyirəm. Təklif edirəm şeirimizin dadına siz də baxasız. Nuş ələyin! Gözləməyin çox soyusun, Çalışdım ki, dadı dadlı, Həzmi bir az rahat olsun. İstəyirdim şeir yazam, Bu gün şeir bişirdim mən. Hər gün belə bişirəcəm, Dadlı şeir bişənəcəm

DƏRD, YOXSƏ SİQARET

Sən dərd çəkmə, Çəkə-çəkə mənə gətir. Mən bilirəm dərdin dilin. Çəkməyi də bilirəm, Çəkib uzatmağı da. Gizlətməyi də bilirəm, Özümü ovutmağı da. Yeni öyrənmişəm əzabı unutmağı da. Sən çəkə bilməzsən, heyf edərsən O dərd dərd olmaz ki hey gileyləsən. Siqaret deyil, dərd çəkib dumanın havaya üfürüb rahatlaşasan. Dərd çəkməyin də öz qaydası var. Məsələn: həyat səni danmalıdır. Sevincin kədəre ilişib qalmalıdır. Dərdi bəhanə edib siqaret çəkənlərə Siqaret qutularının üzərində xəbərdarlıq var: "Siqaret çəkmək sizin sağlamlığınıza zərərliyədir" Bəs dərd qutusu olan ürəyin üstündəki yazı hansı dildedir görəsən?

■ SEVİNC ARZULU

KÖKLƏNİB

Daha xoş xəyala az-az dalıram, Qüssədən kədəre körpü salıram. Sən yada düşəndə donub qalıram, Yeriyyə bilməyir şeir köhlənib.

Dünyanın qəmini qəlbde tək daşı, İtibdir üzüyün firuzə qaşı. Bəs nədən axmayır gözümün yaşı, Əzabımı azalıb, dərdmi köhləlib.

Bu fani dünyanı etmədim seyir, Heç acı sevdadan görmədim xeyir. Mənim tək kövrəkdir yazdığım şeir, Qəlbim ancaq qəm notuna köklənib.

ÇAŞIB GƏLMİŞƏM

Gəncliyi tez ötən pərimişəm mən, Yaramı çiçəklə sərmişəm mən. Sənsiz gile-gile erimmişəm mən, Sel olub dağları aşıb gəlmişəm.

Odlandım, qalmadı külüm gizlicə, Həmişə çəkirdim zülüm gizlicə. Sənsiz darıxdım, gülüm, gizlicə Qəlbimdə hissələrini daşıb gəlmişəm.

Çətin ki yenə də coşa qanıma, Daha heç qalmayıb yarı canımı. Bilirəm, gecikib vüsal anıma, İndi bu görüşə çaşib gəlmişəm.

GƏNCLİYİM VƏ MƏN

Güzgü önündə oturdum, Özümü itirdim. Güzgüdəndə indiki mən deyil, Otuz il əvvəlki gəncliyim baxırdı. Ərköyünlüyüm, kəcliyim baxırdı. Gülümşər gözləri, Kimləri közlərdi. Tellərin buruğu, İndi xəyal qırığı. Üzündə bir qırıq yox, Arada bir qarış yol. Bu günlə o gündə nə qədər fərq vardı, Burada payızdır, orda ilk bahardır.

Gözü nəmli deyildi, Könlü qəmli deyildi. Aldadılmaq nədi, bilməyirdi. Sevilib sonra da atılmaq nədi, bilməyirdi. Dünya onunçün nağıldı, Birdən əksim dağıldı. Sanki şirin yuxuydu, Yavaş-yavaş yox oldu. Bir mən qaldım, bir də güzgü, Bir də üzümde yaranan yeni cizgi...

QƏFİL UÇDU EŞQ SARAYI

O kədərli baxışınla dəli könlü sən sevməyə məcbur etdin, Nur tək aydın həyatımı hələddilməz bir tənlikdə məchul etdin.

Naməlumdur bu həyatın gələcəyi, Yoxdur mənim bir bildiyim, biləcəyim. Kimse bilmir nədir nakam məhəbbətin, dərd-möhnetin əlacı. Ürəyimdə yurd salacaq ağır-acı zaman-zaman. Bu həsrətin zülmündən aman, aman.

Söylə, çəkə bilsənsənmi bu əzabı, əziyyəti. Nədir gören məhəbbətin məziyyəti. Şeirliyi, qəzəlliyi. Yoxsa nədir özəlliyi? Bilməyirəm. Birçə onu bilirəm ki bu sevginin sonu puçdur, Xəyallarda qurduğumuz eşq sarayı qəfil uçdu.

Hörmətli "Kaspi" qəzeti. Sizi "Ədəbiyyat" əlavəsinin çixmağı münasibəti ilə təbrik edirik. Biz yazarlar üçün bu xəbər çox sevindirici oldu. Sizə bu yolda uğurlar arzu edirik və şeirlərimizi göndəririk.

Kəmalə Nəsrin, Nuranə Nur, Sevinc Arzulu.

■ Aslan Quliyev

Dünyanın ən xoşbəxt adamı olmaq üçün bu qızın yanında olmaq, səsinə eşitmək kifayəti. Qız bədəne üşütmə salan təbəssümü ilə gülümsəyir, onu içəri dəvət eləyirdi.

Alo, kimdi? İvan? İvan, sənin orda nə işin var? Belədi də, dostları yadına düşmür, ivanları başına yığır. Ay əbləh, sabah düşüb gəbərəndə gözlərini mən bağlayacağam, ya İvan? Olmaya İvan başına döyüb ağlayacaq sənin üçün? İvan nə bilir ağlamağı, ivanlar ağlamırlar! Sifətlərindən yağ daman, saqqallarına həna qoymuş mollalarla kim oturacaq, kim aparıb səni qəbrə quylayacaq? Nə, Cabir sənə? Bağışla, sən Allah! Neyneyim, səsin tanınan səs deyil! Başın xarabdı, niyə qışqırırsan? Yaxşı, deyirəm. Kitabımı çap etmək üçün min iki yüz dollar lazımdır. Satarıq, qazancımız da olar. Alınacaq, narahat olma. Bilirəm, kitab alan yoxdu, ancaq mənim kitabımı alacaq. Mən Azərbaycanın ən böyük yazıçısıyam. Of, Allah! Ədəbiyyat incə məsələdi, başını belə şeylərlə ağrıtmı, sən qanan deyil! Heç kim demir, özüm deyirəm, başa düşürəm də, bu ədəbiyyatda mənədən böyük yazıçı yoxdur!

Cabir günortaya yaxın gəldi, çarpayıda uzanıb siqaretini tüstülədən yazıçıya heyrlənlə baxır, başını yırğalayır. İşlər düzələndə oxşayır, nəhayət dilləndi, şef ata tərəfdən uzaq qohumumdu, məni rəhmətlik atasına oxşadır, eşidir sözümlü. Danışdım onunla. Dedi, göndər yanına, itə-qurda oxşamasa, verərəm.

Elə mühüm adamın yanına geyib getməyə paltar yox idi, Cabir qonşu otaqda kirayə qalanlardan onun əyninə gələn pal-paltar aldı və deyilən şirkətə getdilər. Yolda da Cabirdən əl çəkmirdi. "Sən başa düş, mən Aytmatova bərabər yazıçıyam. Di gəl, əbləh tənqidçilər məni Qarasaçla belə müqayisə etməyi özlərinə sığışdırmırlar. Gözləri götürmür! Əbləhlər özlərini elə aparırlar, guya bu ədəbiyyatda mən adda yazıçı yoxdu. Bu haqsızlıqdı, ədalətsizlikdi! Təsəvvür edirsənmi?" "Yox, - Cabir hirsliydi, sərt cavab verdi. - Mənə qalarsa əbləh tənqidçilərin haqlı olduqları bir məsələ varsa, o da məhz bu məsələdi." "Bu nə danışdı? Sən hansı məntiqlə belə alçaq mühakimə yürüdürsən? Xəbər varmı, indi sənin vird elədiyən sözlər həyatında dediyin əl alçaq sözlərdir! Sən rəzil məni başa düşmək əvəzinə, o əbləhlərə haqq qazandırırısan!" "Əl çək! Qanım qara olanda mən heç nə təsəvvür eləyə bilmirəm". "Demək, bilmirsən, təsəvvür eləyəndə qarnına sancı dolur? Vəkillə danışmışam, deyirəm, bir quş-quşunu öldürsəm, mənə neçə il iş verərlər? Deyir, xoş məramla öldürsən, məhkəmə nəzərə alar, olsun ki, elə məhkəmə zalından sərbəst buraxar. Deyirəm, a kişi, yer üzünü quş-quşulardan təmizləməkdən daha xoş məram nə ola bilər?". "Qaracışqırıq salma, - onun əksinə olaraq Cabir sakit, özünə inamla danışdı. - Mən buna yaxşılıq eləyirəm, bu isə məni haçan öldürəcəyi arzusu ilə yaşayır. Mən olmasam kitabın heç vaxt işıq üzə görməz. Fərqi demisən?" Fərqi deyirdi, dərinə getmədi.

Cabir şirkətin binasını göstərib küçədə gözləyəcəyini dedi. Divarlarından, qapılarında belə soyuqluq, yadlıq, tənəyə yağın binaya çəkənə-çəkənə girirdi, ortalıqda kitab söhbəti olmasaydı belə binaya ancaq meyiti girirdi. Qapıçıya tapşırılmışdı, onu dərhal içəri buraxdı və ikinci məntəbəyə qalxıb şefin kati-bəsinə görəndə bir anlığa ayaq üstə donub qaldı. İlahi, həyatında ilk dəfəydi belə gözəl qız görürdü. Qız saf səsi, gülüşü, incə hərəkətləri ilə onu sehləmişdi, özünə gələndən sonra kədərlə düşünürdü. Dünyanın ən xoşbəxt adamı olmaq üçün bu qızın yanında olmaq, səsinə eşitmək kifayəti. Qız bədəne üşütmə salan təbəssümü ilə gülümsəyir, onu içəri dəvət eləyirdi.

Geniş, işıqlı otağın yuxarı başında, arxası az qala tavana dəyən hündür kresloda şef deyilən kök, şişman kişi əyləşmişdi. Ət içində itmiş qıyır gözləri etinasız halda

onun başı üzərindən harasa baxırdı. Ona oturmağa yer göstərdi.

Şef nə bir düymə basdı, nə bir kəlmə söz dedi, ancaq iki-üç dəqiqə keçməmiş gözəlliyi ilə onu sehləyən katibə qız pəncərədən düşən işıqda rəngdən-rəngə çalan qızılı məcmeyidə bir şüşə konyak, iki gümüş qədəh, gümüş qəndqabıda şokalad gətirdi. Şüşəni açıb qədəhlərə konyak süzdü, baş əyərək çıxıb getdi. Sarsılmışdı, bu qızın səsinə eşitməyi, ona uzaqdan da olsa baxmağı belə uzaq, əlçatmaz xəyal hesab eləyirdi, şərab çəlləyini xatırladan bu adam üçün sən qız müticəsinə konyak gətirir, yəqin başqa tapşırıqlarına da əməl eləyirdi. Şef qədəhini götürüb başına çəkdi.

O isə gözləyirdi, ancaq şefin dəvət eləmədiyini görüb, qədəhini götürdü. Ömründə birinci dəfəydi belə tünd, ətirli konyak içirdi. Vur-tut bir-cə qədəh konyakdan sonra həyəcanı keçib getdi. Bədəninə istilik, ilıq hərərət yayılır, daha şefə ürək-ürkə yox, cəsarətlə baxırdı.

- Pulu verməliyəm, şef deyirdi, söz vermişəm, ancaq tərslikdən sən nazirlikdə bir qurd var, eyni ilə ona oxşayırsan.
- Qurd hardadı?
- Nazirlikdə.

mərəm, boğazımdan keçməz, qarnımı yırtar.

- Siz məni başa düşün, - konyak onu cəsarətləndirmişdi. - Mən Azərbaycanın ən böyük yazıçısıyam. Aytmatova bərabər yazıçıyam

- O kimdi?
- Bir halda siz Aytmatovu tanırmırsınız - dili topuq vurdu, az qala işləri korlayacaqdı. Cabirin uzaq qohumundan nə gözləyəsən, bu nəsil-də ədəbiyyatdan xəbəri olan bir-cə nəfər də yox idi.

Şef ona təəccüblə baxırdı, düş birinci məntəbəyə, dedi, pilləkənin solundakı otaqda kassir oturur. Ona de: "Qoca əclaf, məni şef göndərib. Tələs, yoxsa fikrimi dəyişə bilərəm". Birinci məntəbəyə düşüb deyilən otağı tapdı, kassir qoca kişiydi, saça saqqalı ağarmışdı.

- Məni şef göndərib, - dedi.
- Cəhənnəm ol! - qoca başını yuxarı qaldırmadan hirsle çıxmırdı.

Kor-peşman halda çölə çıxdı. Bu nə deməkdi, doğrudanmı şef fikrini dəyişmişdi? İstədi hər şeyə tüpürüb getsin, ancaq konyak onu kifayət qədər cəsarətləndirmişdi, geri qayıtdı, katibəyə məhəl qoymadan şefin otağına girdi. Vermədi, ona heyrlənlə baxan şefə deyirdi, dedim məni şef göndərib, o isə başıma qışqır-

deyir və bu adla müraciət etməyənlərə pul vermək ona qadağan edilib. Hə, tələs. Yoxsa fikrimi dəyişə bilərəm".

Demək, düşündüyü kimi də deyilməmiş, indiye kimi gördüyü qızların ən gözəli təkcə şefin hansısa tapşırıqlarına əməl etməmiş, hələ bir onunla sevlənmiş də. Bir anlığa həyat, yaşamaq büsbütün gözündən düşdü, mənasını itirdi. Ayağa qalxdı.

- Götürə bilərəmmi? - konyak şüşəsini göstərdi.
- Yox.

- Niyə? - sualı yersiz çıxdı.
- Yazıçıya yarımçıq şüşə bağışlamırıq, ona görə.

Çölə çıxanda katibə ona səliqə ilə bükülüb sellafon torbaya qoyulmuş bir şüşə konyak verib, bunu şef sizə bağışlayır, dedi. Şüşəni dirməzəcə aldı, başını qaldıraraq qızın gözlərinin içinə baxmağa belə utanırdı, nədənsə ona elə gəlirdi ki, qızın belə şişman, eybəcər birisinin əsirinə, girovuna çevrilməsində onun da günahı var. Qızın əsir olduğunu düşünürdü, məlum işdi, belə gözəl qız o idbarı heç cür sevməzdi.

Birinci məntəbəyə düşüb kassanın qabağında ayaq saxladı. Tərəd-

AZƏRBAYCANIN ƏN BÖYÜK YAZIÇISI

hekayə

- Necə girib ora?
- Hara? - şef duruxdu.
- Nazirliyə də, axı orda adamlar işləyirlər. Bu qurd...
- Orda qurdlar işləyir! - şef hirsle onun sözünü kəsdi.
- Mən öz gözlərimlə görmüşəm
- Nəyi?
- Adamları
- Yanlış görübsən!

Etiraz eləməyə cürət eləmədi, cəhənnəm olsun, durub hansısa qurddan ötrü bu adamla münasibəti korlamaq istəmirdi. Şef ona iki min dollar vermək istəyirdi. O isə razılaşmırdı, yox, deyirdi, mənə cəmisə min iki yüz dollar lazımdı. Başqasının pulunu, xüsusi ilə də haram pulu yeyə bilmərəm. İstəsəm də yeyə bil-

dı.
Şef başını yırğaladı, təzədən konyak süzüb içdi, o da bir qədəh konyak içmək firsətini əldən vermədi. "Əclafı da demək lazımdı, - şef ona baxmadan danışdı, - o böyük bir idarənin müdiri idi, anam orda xidmətçi işləyirdi. Məni də aparırdı idarəyə və o elə mənim gözümün qabağında anamı qucaqlayıb yıxırdı stolun üstündə. Anam onu dile tuturdu, deyirdi uşağ görür, hər şeyi başa düşür, yaxşı deyil, o isə məhəl qoymurdu. Tarix təkrarlanır, təbii ki, cüzi fərqlərlə. İndi o məndə işləyir, arvadı xidmətçim, qızı isə kati-bəmdir. Bir azdan arvadı gəlib otağına təmizləyəcək, özü qapının ağzında dayanacaq, mən də qızını çağıraraq sevlənəcəyəm. Hamı ona qoca əclaf

düdü içindəydi, söyməsəydi, pulu ala bilməyəcəkdə, ona bir pisliyi keçməyən qocanı söyməyə də üzü gəlmirdi. "Qoca əclaf, - qızara-qızara dedi, - məni şef göndərib". Qoca bir söz demədən böyründəki kassanı açdı, sayaraq stolun üstünə iyirmi dənə yüz dollarlıq qoydu. Mənə min iki yüz dollar lazımdı, desə də, qoca onu eşitmək istəmədi, tapşırıqlı iki min verim, etiraza yol verməyəcək tərdə dedi.

Pulları götürüb küçəyə çıxdı. Cabir küçənin o tərəfində əlləri cibində iti addımlarla gəzişirdi, onu görəndə kimi qabağına qaçdı. Şefin ona iki min dollar verdiyini, hələ bir şüşə də konyak bağışladığını eşidib xeyli sevinirdi. Əllərini bir-birinə sürtürdü, təkcə sevinməklə qalmadı, onu yaxınlıqdakı kababxanaya apardı. Kababxanadan çıxanda ayaq üstə qala bilmir, bir-birlərinə söykənilib valay vuraraq gedirdilər. Onun kefi kökəlmişdi, küçədən keçənlərə əhəmiyyət vermədən ucadan mahnı oxuyurdu.

**Şapkam Rəşadın,
Paltom Elşadın,
Köynək İmranın,
Şalvar Kamranın
Avarayam, avara.**

Cabir də onunla birlikdə oxuyurdu, birdən onun qolundan yapışdırıb saxladı. Avara niyə oluruq, sənə cəmisə min iki yüz dollar lazımdı, artıq pula niyə pal-paltar almayaq, yeyib-içib xərcləməyək. Sərxoş olsa da etiraz eləyirdi, mən haram pulu yeyə bilmərəm, əmması çıxar. Əşşi, nə əmma, Cabir arxayınçılıqla deyirdi, yeyəcəyik, hələ üstündən su da içəcəyik. Yeyən oğullar necə yeyirlər, kimdən əskiyik?!

Dükənləri gəzir, ona kostyum, köynək, ayaqqabı alırdılar, Cabir satıcılara da pul verirdi, götürür, deyirdi, biz səxavətli adamlarıq. Sonra da restorana getdilər. Onlar oturandan sonra yeməkpaylayın yaxınlaşsın nə yeyəcəklərini soruşanda o, başını stolun üstünə qoyub ağladı. ▶

◀ Cabir ondan niyə ağladığını soruşdu. "Həyatımda ilk dəfə mənə nə yemək istədiyimi soruşurlar, - göz yaşları içində dedi. - Kənddə böyümüşəm, nə veriblər onu yemişəm. Sonra da tələblik illəri, əlimə nə düşüb, onunla da keçmişəm. Bircə dəfə də olsun mənə seçmək imkanı verməyiblər. Qardaş, mən həyatda bircə dəfə də olsun seçə bilmədim".

Cabir burda tanıdığı və tanımadığı onlarla adama qonaqlıq verdi. Musiqçilərin, hardansa gəlib çıxmış rəqqasə qızın başına isə sadəcə olaraq pul yağışı yağdı. Yenidən ağlamağa başladı, Cabir heyretlənmişdi, sənə nə olub, niyə ağlayırsan? "Cabir, - dedi, - sən sülalən təkcə ədəbiyyatın yox, insanlığın da düşmənidir. Şef o qızı əsir alıb. Lənətə gəlsin belə həyat, elə qız murdar bir cəmdəyin hər arzusunu yerinə yetirir! Belə də həyat olarmı?" "Olar, - Cabir dedi. - Bu həyatdı, elə şeyləri başına taxma!" "Özümdən asılıdır? Sənin vecinə deyil, çünki sən sülalən qarışıq insanlığın qənimisən!"

Evə qayıdanda ciblərində cəmi iki yüz dollar qalırdı. Cabir ona təskinlik verirdi. Narahat olma, təzədən gedərəm onun yanına, yox deməz, səndən fərqli olaraq mən qurda-filana yox, kişinin rəhmətlik atasına oxşayıram.

Sərxoş idi, necə soyunub yatağa girməsindən xəbəri olmadı. Aylarda Cabiri otaqda görmədi. Ayağa qalxdı, dolçadan su töküb içdi, restorandakı qonaqlığı xatırladıqca ürəyi bulandı. Necə olacaqdı, nəşriyyatda onu gözləyirdilər, kitabının çapı üçüncü min dollar da lazım idi. Yenidən Cabirə zəng etməli oldu. "Alyo, kimdi? Vasya? Vasya, sən orda nə işin var? Bu alçaq adam olmadı, kişi olmadı, dostları yadına düşmür, Vasyaları yığır başına. Deyən də yox, ay əbləh, sabah düşüb gəbərəndə çənəni mən bağlayacağam, ya Vasya? Vasya baş-gözüne döyüb sən üçün ağlayacaq, ya mən? Cabiri çağır, zəhmət olmasa. Nə, ölüb, çənəsini də bağlayıbsan? İndi necə olacaq, nəşriyyatda mənə gözləyirlər, bu rəhmətlik isə, - əslinə qalanda ona rəhmət düşmür, belə əbləhi lənətləmək lazımdır! Pullarımın axırına çıxır, sonra da qıçlarını uzadıb ölür. Xəzəl kimi səpirdi, dədəsinin puluymuş kimi ona-buna bağışlayırdı! Elə yaxşı olub gəberib, şerini mənə uzaq eləyib. Onsuz da günlərin birində vurub öldürəcəkdim onu, bunlara da belədem, indi deyirlər xoş məramla öldürsən nəzərə alarıq, iş-işə gələndə məram-filan yadlarını düşməyəcək! Nə, Cabir sənə?! Bağışla, sən Allah! Allah sənə dönə-dönə rəhmət eləsin! Niyə bağırırsan, diriye də rəhmət var. Neyneyim, vallahı-billahi sənini tanımaq olmur. Heç kimin sənəni bağırını çatlatmaq fikri yoxdu. Min dolların işi necə olsun, sən bundan danış. Narahat olma, satılacaq. Tüpürüm sənə müşahidəçilik qabiliyyətinə! Bu sahədə sənə qandığın bir şey yoxdu! Yaxşı, gözləyirəm".

Günortaya yaxın qapı açıldı, Cabir hay-küylə içəri girdi. Qalx ayağa, qışqırırdı, aparaq bu cırcırdıları sataq. Dünən axşam şefi tutublar, kassir ondan pul alan adamların adını yazıb. Sən mələnin adı da var o siyahıda. Axşama pulu qaytarmasaq, sənə salacaqlar içəri. Orda əməlli başlı seçəcəksən, sənə kefin istəyən kimi seçmək imkanı verəcəklər. Deyəcəklər, möhtərəm yazıçı, cücə ciğırtması yeyirsən, ya balıq kababı? Çarpayıda yatırsan, ya divanda? Bilirsən, o, şefin anasını şey eleyirmiş, sonra da şef onun arvadını, qızını, indi də o şefi...

Bir azdan küçəyə gedirdilər, dünən böyük həvəslə aldıkları paltarları çiyinə atmış Cabir qabaqda gedirdi, o da arxasınca qaçırdı. Cabir, deyirdi, bəs kitab necə olacaq? Sən başa düş, mən Azərbaycanın ən böyük yazıçısıyam.

- Of, Allah! - Cabir ürəyini tutub, iti addımlarla yoluna davam elədi.

- Mən Azərbaycana sığmıram, dünya miqyaslı yazıçıyam. Bu ələfəh tənqidçilər isə mənə heç Qarasaqla da müqayisə eləmir. Bu haqsızlıqdı, təsəvvür eləyirsənmi?

- Yox! - Cabir hirsle dedi.

- Niyə?! - küçənin ortasında dayanıb qışqırırdı. - Necə olur ki, sən belə adı şeyi təsəvvür eləyə bilmirsən?!

- Ay qoyun, indi təsəvvür etmə vaxtıdır? Sənə demişəm axı, qanım qara olanda mən heç nə təsəvvür eləyə bilmirəm!

-Eləmi?! Gör sənə nə deyirəm, mənə onsuz da tutacaqlar. Ürəyimə daman başıma gəlir. Vurub sənə öldürəcəm, gedib kişi kimi yatacağam! Təsəvvür eləyə bilmir! Niyə bilmirsən, beynin yoxdu?

Cabirə artıq iş başındaydı, paltarları yoldan keçənlərə göstərir, alın, deyirdi, Azərbaycanın ən böyük yazıçısının paltarları. Dahi yazıçı bunları geyməyə macal tapmayıb, təptədilər. Yoldan keçənlər isə yazıçı qələminin məhsulu olan kitablara olduğu kimi, yazıçının şəxsi paltarlarına da biganəydilər, almağa həvəs göstərmirdilər.

■ Pablo Neruda

QIŞ

Kollec və qış yarım kürədir
Tək alma, soyuq və uzun
Ana salonların altında
Xəyalətlərlə dolu yeraltıları bulduq
Ehtiramla irəlilədik
O sehirli dünyada
Dəfn edilmiş kölgədir bu
Səbəbsiz savaşırdır
Taxta qılınclarla
Alacaqaranlıq sürüləri
Silahları meşə ağacından
Oğlanlar
Məktəbin zirzəmisində
Bax çaydır, meşədir yaşıl
Əriklərdir və Sandokan və Sanzokana
Macəradır boş parıltılı gözləriylə
Buğda rəngli yaz
Dolunay yasəmənler üstündə
Və hər şey dəyişir
Nəse yuvarlandı göydən
Yerindən bir ulduz qopdu
Ya da çırpındı torpaq
Sənin köynəyinin içində
İnanılmaz nəse qarışdı külünə
Eşq yeyib qurtarmağa başladı səni.

KİTABLAR

Müqəddəs və işlənmiş kitablər, bütün
Parçalanmış, parçalayan
Gizli
Kitablər ciblərdə;
Nihil heyva qoxuyardı
Oğrun və yeraltı
Qorki böyrümüzə yürüyürdü
Ah o öldürücü an
Qayaları üstündə Viktor Hüqonun
Çoban deyiklisiylə evləndiyində
Devirdikdən sonra antilopu
Və Notre-Damenin qozbeli
Quş kimi dolaşarkən damarlarında
Qotik vücudun
Ey Corqe İsaacsı Meryəmi
O bəyaz öpüşün qızıl günündə
Göy üzündəki xəndəklərin ki
Səssiz qaldılar
O yalançı şəxərlə ki
Ağladır bu saf ürəkləri
Toxundu kitablər, oydu
Açıb yaydı sərpantılarını
Yavaş-yavaş, arxasınca
Əşyaların, işlərin
Acı bir qoxu kimi çıxdı ortaya
Duzun aydınlığıyla
Bilgi ağacı.

YUXUSUZLUQ

Gecə öz-özümə soruşuram
Çili hara gedir?
Necə olacaq mənəm yoxsul, yoxsul,
qaranlıq yurdum?
Sevə-sevə bu incə gəmiyi
Bu daşları, bu qumsalı
Köpüklə yaşayan sahilləri
Uzun ömürlü gülünü
Birleşdim ən sonunda torpağımla
Tanıdım evladlarının hər birini
Mövsümlər könlümə girdi
Çiçəklər göz yaşları kimi
İndi duyuram, yeni addım
Şübhələrin təzə ilini
Bizə bu qədər nal tökdürən istəyin
Aradan qalxmasıyla və saydığımız vaxt
Ən yaxşı və həyatı, haqq gözetir
Gözdağı yenidən çıxdı ortaya
Divarda yenidən dalğaların əzab

VAR GƏL ETMƏK

Təbiətin suyunda yıxanaraq böyüdüüm
Dənizin fosforunda bir yumşaqcasına
Qürub-qırıb çatırdı sümüklərimi
İçimdə yanğılanırdı parçalanmış duz
Göy mavinin, acıyı necə anladım
Sanki olmamışdan nəfəs almağın
çalxantısı
Ard-arda təzələndi dalğalar
Sezib duyduğum, çırpınan şeyi
Ölçü verənədək su və duz mənə:
Bir dalğanın istəyi və yan baxmağı
Yaşıl nizam, gözəl görüntü qurdu
Anlaşılmayanın dibində,
Bu payız yaxşıca toxdadı və qəfil
Sezdim, onun kimi vururdu ürəyimi:
Mahnim böyüyürdü sularla birgə.

Nə deyirlər desinlər, amma hər şey- bəli, bəli, məhz hər şey, bu dünyada var olan hər şey sözdü, onlar oxuyur, enir, qalxır... Mən onların qarşısında baş əyirəm... Mən onları sevirəm, onlara sığınıram, onları təqib edirəm, dişləyirəm, uduram... Mən sözü necə də sevirəm... Qəfil sözü... Hətta acgözlüklə gözlədiyim, eşitdiyim sözü də, budu o pərvəriş edir, enir... Sözlər... Sevimli sözlər... Onlar alabəzək daşlar kimi bərq vurur, gümüşü balıqlar kimi suyun üzünə çıxırlar, köpük də onlardı, saplar da, dəmir də, şəh də elə sözlər var ki, mən onların ovçusuyam... Elə gözəldilər ki, mən onların hamısını bir şerin içinə yığmaq istəyirəm. Onlar cırcırma kimi yarımdan keçmək istəyəndə onları havada tuturam, tutub çimizdirirəm.

söz

essé

rəm, yemək kimi boşqabda qarşıma qoyuram, mənə elə gəlir onlar şüşəndilər, tərpeşirlər, fil sümüyündəndilər, bitkiyə oxşayırlar, əqiq və yosun kimi, zeytun və meyvələr kimi yağlıdırlar... Və budu, mən onları qarışdırıram, silkeləyirəm və içirəm, hər iki yanağından dişləyir və çeynəyirəm, dəyişdirirəm və azad edirəm... Mən onları bir şeirdə sırsıra kimi qoyuram, şəkəkəvari, kiçik və parıltılı oduncaq kimi, kömür parçaları kimi itələyirəm, qəzaya uğramış gəmi parçaları-dalğaların hədiyyəsi kimi sahile atıram... Hər şey - sözdədi... Bütöv bir mahiyyət yalnız ona görə dəyişə bilər ki, bir söz yerini dəyişib, ya da bir başqa söz onu gözləməyən və ona təbə olmayan cümlənin ortasında şah taxta yayxanan kimi uzanıb. Sözlərin kölgəsi, şəffaflığı, çəkisi, lələkləri, tükkləri var, sözlərin, onlar uzun-uzun çaylarda axarkən, diyardan diyara səyahət edərkən onlara qoşulub kökə çevrilmiş hər bir şeyi var. Onlar elə qədim və elə körpədiklər ki... Onlar əbədi basdırılmış tabutlarda, yeni açmış çiçəyin gözündə yaşayırlar... Mənim dilim nə qədər gözəldir və bizə qaşqabaqlı konkiskadorlardan necə məlahətli bir dil miras qalıb... İşğalçılar dəli dağlarda, tükü biz-biz olmuş Amerikada kartof, paxla, donuz kolbasası, qara tütün, qızıl, qarğıdalı, yumurta axtaraxlara gəzib dolanırlar, hər şeyin üstünə iştaha ilə cumurdular... Onlar birdən birə hər şeyi-dinləri, ehramları, tayfaları, tapınaqları udur, hər şey onların arxalarınca dartdıqları iri torbaların içində itib batırdı... Onlar qarşılarına çıxan hər şeyi yerlə bir eləyirdilər... Barbarlara isə onların saqqallarından, çəkmələrindən, dəbilqələrindən, nallarından çınqıl kimi qopan qırım-qırıntı, bərq vuran sözlər çatırdı, onlar bizdə qalır və işarırdı... Bu, dil idi... Biz uduzduq... Amma uduş da bizim idi... Onlar bizim qızilları oğurlayıb və əvəzinə bizə yenə də qızıl saxlayırdılar. Onlar hər şeyi apardırlar və heç nəyi götürə bilmədilər... Onlar bizə sözü saxladılar, sözü...

Tərcümə Səlim Babullaoğlunundur

MARURİ KÜÇƏSİNDƏKİ PANSİON

Maruri bir küçədir
Qarşı-qarşıya deyil, evlər bir-birilərini sevməzlərdir
Yenə də yan-yanaydılar
Divar-divara, fəqət
Pəncərələri
Küçəyə baxmazdı, danışmazdı.
Elə səssizdilər
Bir kağız uçub havalandığı kimi ağacdan
Qışda kirlə bir yarpaq
Axşam üstü qayğı içində alışırdır
Fani bir atəş boşaldır göy
Örtür balkonları qara sis
Kitabımı açıram, yazıram
Özümün sanaraq
Mədən ocağının çuxurunda
İsraq qalmış dəhlizdə
Kimsənin olmadığını bilirəm
Evdə, küçədə, acı dolu şəhərdə.
Açıq qapısı önündə bir məhkumam
Açıq dünyanın önündə
Axşam üstü qəmli, şaşqın tərpayəm
Üstünə salıram özümü şorbanın
Sonra enirəm ardınca yatağa və sabaha.

QAR ADADA GECƏ

Çox köhnə gecə və dağınıq
Nizamsız bir duz
Evimin divarlarını tıqqıldadır
Kölgə tənhadır və göy
İndi bir okean çırpınır
Və göy və kölgə
Səslənir ölçüsüz savaş gümbültüsüylə
Bütün gecə savaşırdılar
Ağırlığını tanımadan heç biri
Xarab bir meyvə kimi
Ortaya çıxan sahil aydınlığının
Beləcə qurumuş kölgədən
Sərtmi, sərt doğdu sahildə dan
Duzun var-gəl edib udduğu
Gecənin ağırlığının təmizlədiyi:
Yanardağ ağızı kimi açdığı
Dənizdə dümağ qan.

Çevirdi: Alpər Atilla

■ Pablo Neruda

Pablo Neruda (1904-1973) - Görkəmli Çili şairi və diplomatı. 1971-ci ildə Nobel mükafatına layiq görüldü. Dünyada sülhün möhkəmləndirilməsi yönündə fəallığına görə bir sıra mükafatlarla təltif edilib. 1950-ci ildə Beynəlxalq Sülh mükafatını, üç il sonra isə "Xalqlar arasında dostluğun möhkəmləndirilməsi naminə" beynəlxalq Stalın mükafatına layiq görüldü. 1973-cü ildə vəfat edib.

■ Balayar Sadiq

▼ ▼ ▼
Dədə çinar!
Boz səhra kimi uzanır
söz çölləri,
Karvanı soyulmuş
bəzircəndi sətirlər...
Balası ölmüş at kimi
kişnəyir külək,
Gözünə qum dolub,
gözlərini ovuşdurur
fikirlər...

Xatirələrin tozunu
bir misra
alan yoxdu, Dədə çinar,
Haqqın yollarına
qar yağır,
Ümidlər başdaşı kimi
soyuqdu, Dədə çinar.

Üşüyür
alınmdan keçən bulud.
Alın yazım diksindir
yuxusunda
balta görmüş ağac kimi.
Ömrümün əhləd daşı üstə.
oturmuşam.
Bir içim qayğıya təşnə olan
ehtiyac kimi,
Dədə çinar!

Titrəşir
ömrümün güneyinə düşən
kölgələr.
Üzümə açılan
səhərlərin bəbəyində
dalğalanır
şübhə köynəkli bəlkələr...

Nəfəsim qırılıb tökülür
yuxusuna
yaşamadığım ayların, illərin.
Görən könlündən kim keçir
hələ qazılmamış qəbirlərin...

▼ ▼ ▼
Dədə çinar!
Bir zaman
sənin yarpaqlarının
rəngi yaşıldır deyə
düşdülər yaşıl rəngin üstünə.

Nə yaxşı, böcəklər
yaxın düşə bilmədi.,
yaşıl alovuna,
yaşıl üstünə...

Dədə çinar!
Yaşıl işıq kimi yandın
neçə taleyin,
neçə arzusun
neçə ümidin önündə.

Qüdrətli nəğmələrin
bir yaşıl bayraq kimi
misra-misra,
sətir-sətir dalğalanır
ulu söz məbədinin önündə.

Zaman-zamann qısqaqıblar
əbədi yaşılığını.
Neçə ömür, neçə tale
soyuqda əyninə geyib,
acanda doyunca yeyib
minnətsiz qayğını,
yaxşılığını.

Dədə çinar!
Əbədi ucalığını,
müdrək qocalığını qısqaqırlar
hələ də...
Sən göy üzüyü
söz-söz,
yarpaq-yarpaq pıçıldayırsan;
Qorxun yoxdu,
qısqaqıqlıq adlı
"qasırga"dan, "zəlzələ"dən...

Vicdanlarını kötük kimi
qoyub ayaq altına,
Bir ovuc nadan
dırmanmaq istəyir
yaşıl misralarının
sehri ovqatına.

Dədə çinar!
Bir ovuc nadanın şıltaqlığına
sətir-sətir,
misra-misra
gülümseyir yarpaqların.

"Mübarizə bu gün də var" -
şimşəklər sənin qələmin,
ulu göylər vərəqlərin...

Dədə çinar!
Hikmətindən hürküb qaçan
yene qaçır sənə sarı.
Tarix bilir, aşılmazdır
Rəsul Rza qüdrətinin
Söz qalası, söz hasarı!...

▼ ▼ ▼
Qürbətə qalan
Vətən torpağı tək
ürəklərin küncündə
üşüyür "qayğı" sözü.

Şuşada
şəhid olmuş
heykəllər kimi
pyedestaldan
aşırılıb qayğı özü...

Sən göylərə üz tutandan
Qayğı sözü
qalib yetim, Dədə çinar,
Meşin-meşin qapılardan
kandarında
bu vətənin harayı tək
qayğı özü
düşüb, itib, Dədə çinar.

▼ ▼ ▼
Qayğı bulaqları sənsiz quruyub,
Yarpağı saralıb yaxşıqların.
Alın yazısına indi qar yağır,
Yuxusu qarışıb yaşılıqların.

Şeytan papaq tikir öz bazarında,
Dözüm də can verir döz bazarında.
Hamı məzələnir söz bazarında,
Nəsimi təzədən soyulur, Dədə.

▼ ▼ ▼
Dədə çinar,
köksündə bitdiyin torpağın
ağrısı keçir,
Göylərə baş çəkən
ucalığınan,
yarpaq-yarpaq misralarının
yaşılığınan,
budaq-budaq qollarından,
üzü gələcəyə gedən söz
yollarından...

Dədə çinar, bu torpaq
"Rənglər" in naxışından,
Oğlun Anarın
alın qırışından,
nəvələrinin,
nəticələrinin baxışından keçir...

Dədə çinar,
ruhdan keçir
bu torpaq ağrısı,
bu yurd ağrısı.
Bu ağrıdan misra-misra
qırışır, qarışır
"Rənglər" in yuxusu.
Yarpaqlarının
yaşılığını üşüdür,
bir parça
vətən torpağının
qürbət qoxusu...

Yollar çidarlanıb, Dədə
Gözünü yığıb yollardan,

Hiçqıra-hıçqıra axan bulaqlar,
Təşnədir Qədirin zənguləsinə.

Susur, cıncırını çıxara bilmir,
Qardaşa hay vermir Urmiya, Gilan.
Cəbrayıl səbriylə qolboyun olub,
Dişini-dişinə sıxıb Zəngilan.

De, harda qalıbdır, Dədə, ay Dədə,
O ağ yapıncılı, o bəyaz atlı.
Qara gəmi kimi qara bəxtini -
Minib göz yaşında üzür Qubadlı.

Dərdli misralarla silir gözünü
Dədələr dədəsi ulu Füzuli.
Bağdadda qəbrindən çıxıb yol gəlir
Adı əsirlikdə qalan Füzuli.

Mərmilər tökülür, qəlpələr yağır,
Buğlanır dağların, daşların ahı.
Bir bulaq gözüne yıxılıb ağlar,
Dözümün, təmkinin, səbrin günahı...

▼ ▼ ▼
Alın yazısı tək yurdun alınına,
Dədə, səngər-səngər yazılan bizik.
Barıt üstüsündə, mərmə odunda
Ömrü qəlpə-qəlpə qazılan bizik.

Sərdik gözümüzün yuxularını
Körpələr uyuyan beşiklər üstə -
Sevgi məktubları yazdıq gecələr
Saçları pərişan küləklər üstə.

Darıxma, ay Dədə, darıxma daha,
Qeyrət libasını geyib oğullar.

ÇİNAR SİMFOİNİYASI

Ustad Rəsul Rzanın əziz xatirəsinə

poema

yolları yığıb gözüne
şəhid məzarı.

(Bu vətən
başdan-başa
şahid məzarı)

Çadırlar içində
nömrəsiz çadırdı
"zəfər" kəlməsi.
(Qorxuram bu söz
kəndimizdə
Zəfər əminin
xoşuna gəlməsin).

Ağlayır şəhid məzarı
üşüyür nömrəsiz çadır...
Yerdə kömək yox,
göylərə sən yaxınsan, Dədə,
Bu yurdun dərdini
Tanrıya çatdır...

▼ ▼ ▼
Didərgin düşübdü Vaqifin ruhu,
Hər daşda çırpınır bir şəhid canı.
Şuşa bulağının hiçqırığına,
Natevan qəzəli yolur saçını.

Qarabağ atları kişnəmir daha,
Baxıb Pənah xanın ruhu göynəyir.
Vidadi söykənib öz başdaşına,
Kövrələ-kövrələ bayatı deyir.

Hünərdən yıxılıb hünər yolları,
Qeyrət qılıncının düşüb tiyəsi.
"Sənsiz" buz bağlayıb dodaqlarında,
Sınıb, çiliklənib Bülbülün səsi.

Harayı mərmə tək qəlpələndi,
Qalıbdır özündən aralı Laçın.
Qara taleyinə əsir düşübdür,
Qartallar oylağı, yaralı Laçın.

Qəbrini saz kimi basıb bağına,
Şəmki başdaşına təzəyə çəkər.
Qəm dolu dağlara dirsəklənərək,
Özündən-özünə baxır Kəlbəcər.

Ağdamın yolları yaman üşüyür,
Doğma iz axtarır, bir az isinə.

Qanımızda axan "Cəngi" səsiylə
Qələbə himninə köklənib yollar.

Bizim itiyimiz ömür-günə də,
Bizim qazancımız bu vətən oldu.
Yaramızdan axan hər damla qandan
Elə bil təzədən vətən doğuldu.

Vətən sevgisindən çöllərə düşdük,
Yurdun sal qayası, düzü Vətəndi.
Ömrə şərəf verən yurd savaşında,
Ay Dədə, ölümün özü Vətəndi.

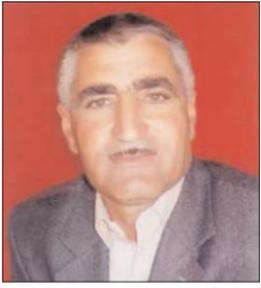
Vətən məhəbbəti, yurd məhəbbəti,
Ürəklər isidən ulvi duyğudur.
Vətən əsgərinin ömrü, ay Dədə,
Vətənin boynunda gözmuncuğudur.

Budur təvəqqəməz, ismarıncımız,
Göndər şeir dolu sovuqatımızı.
Təzələ, ay Dədə, misralarınla
Döyüş ruhumuzu, ovqatımızı...

▼ ▼ ▼
Yaddaş daşqını...
Səbrin edam yeri.
Dərdin qapısında
kişnəyən ümid;
Yolların
üzünə dəyən sillə...
Və bir də
sənə yazdığım
son məktubun
son sözü...

Dədə çinar!
Sənin ucalığının
ətəyini öpür misralarım;
ruhuma
yaşılıq hopsun deyə,
yaşılıq hopsun deyə.

Gözün aydın, Dədə!
Hər zaman öndəsən
təzə söz,
yeni fikir adlı yollarda.
Ulu sözün ucalığından
boylanırsan,
ümidim
görünürmü oralarda?!

■ Valeh BAHADUROĞLU

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü

Bu yazı "Urud" kitabını oxuduğdan sonrakı təəssüratlarımdı. Bu gün sadəcə olaraq, həmin yazının heç bir cümləsinə toxunmadan üzünü köçürdüm. Və bu an da o anın hissləriylə illah da, doğma torpaq nisgiline üreyimizə saldıği çatın sızılıtlarıyla baş-başa sayam.

*Göynən gedən qara bulud,
Hər tərəfi para bulud.
Sənə əzi-hal eyləyim,
Onu yetir yara, bulud.*

Bu dörd misralıq şəri-bayatımı ilk dəfə anamdan eşitmişəm. Və həmişə də mənə elə gəlib ki, bütün ayrılığın, həsrətin, nisgilin şəkildir bu dörd misra. Bu şəklin o üzünü se görmək... nə isə...

Bir kövrək nağılının diliylə desək, - biri vardı, biri yoxdu, bir Urud varıydı. Baş-başa qayaları, qoşa-qoşa dağları, göz işlədikcə uzanan bağları, çəmənləri varıydı. Balaca bir oğlan uşağı da varıydı bu Urud

doğma olan hissləri yazıb.

*Ha baxdım baxtın payına,
Yalqızına, subayına.
Gözümdə səndən o yana,
Bir ovuc torpaq payı var.*

Və ya

*Dosta bəxş qönçə güldü üreyim,
Doğma yurddu, doğma eldi üreyim.
Sarı simdə, "Sartel" di üreyim,
Köklənmişəm, kim çalacaq, ya qismət.*

Özünün dediyi kim, 10 yaşından dağa-daşa, gülə-çiçəyə, quşa, torpağa, insanlara yüzrlə şeir yazan, Məmməd Arazın "Uğur yol"undan keçən və

*Bir sirlü dünyanın sirr-xudası var,
Urud Musası var, tur Musası var.
Hər kəsin son gündə bir duası var,
Hamı haqqa döndü, mən sənə gözəl -*

deyən şarinin "Urudsuzluq" adlı başının üstünü.

*Nə bu eşqi, nə Urudu,
Nə yarıtdın, nə unudun.
A gözlərim o buludu
Sıxın dağlara-dağlara.*

- dedi.

Bir vaxt M.Urudla ayaqüstü söhbətdən sonra qəzetlərin birində yazmışdım:

"Urudda gəldi yer üzünə. Oğuz yurdunda, Zəngəzurun Urud kəndində. Nə anadan olduğu gün yadına gəlir, nə də Uruddan ayrıldığı. Ona elə gəlir ki, o elə Urudnan yarıddı. Dedikləri, yazdıqları elə

*Duman, yol ver keçim gedim,
Yaman qəribəyə qəbrim.
Ölən kimdi, ağlayan kim,
Musa, yoxsa Urud kəndim.*

Az qala hər şeirdən haqqa yön tutan M.Urud 1997-ci ildə "Üzü haqqa gedirəm" dedi. Beləcə, dördüncü kitabı da oxucularla görüşə gəldi".

Ən nəhayət, "Urud" adlı bədii, etnoqrafik, tarixi kitabı işıq üzü gördü. Hələ müəllif öncədən demişdi ki, "Urud" adlı kitabının yazılmasını öz-lüyümdə elimə-obama, yurduma, onun tarixinə xidmət kimi qiymətləndirirəm.

İnanırıq ki, "Urud" hamı tərəfindən oxundu. Məni məndən ələyən onun "Urud"dakı Urudu oldu. O, Urudu yazmamışdı. Arı çiçəyin şirəsini özündən keçirən kimi, onu özündən keçirmişdi. Bütün ağrılarından, acılarından süzmüşdü. "Urud" təkce Urudun deyil, Qərbi Azərbaycan əllərinin tarixi taleyindən, etnoqrafiyasından, adət-ənənələrindən söz açan, orijinal üslubda yazılan bitkin bir əsərdir. Əsər qədim Oğuz elinin, Oğuz türklərinin tarixi baxımından maraqlıdır. Burada hər daşın, hər ağacın dili var, mənəvi yaddaşı var. Məhz bu daş, bu qaya yaddaşın "oyanması", "cana gəlməsi" şair M.Urudun poetik duyğularından bəhrələnən elmi axtarışları, publisistik qüdrətidir.

Müəllif yazır: - "Elə bu kitabın yazılmasına təkən verən duyğularından biri də bütün başqa səbəblərlə yanaşı, şüurda hökmranlıq edən ilkinliyə qovuşmaq ehtiyacı hissiyyətidir".

Urud yaylaqları, Urud bulaqları, Urud bağları, Urud kövşənləri təkce

Bədi

Müdam az danışar əqli olanlar,
Cahillər özünü öyürsə bədi.
Aqillik yaşında peşiman olan
Əliylə başına döyürsə bədi.

Deyim mətləbimi hikmətimi al,
Ustad məqamına yetişməz naqqal.
Kamillik dövründə olan ağsaqqal
Haqqında xoş bir söz deyirsə bədi.

Halaldan özünə bəs etsin azın,
Nəfsin çox olarsa bəd gələr yazın.
Sözün sərkərdəsi Məmməd Arazın
Başın ayağına döyürsə bədi.

Üstündə nə qədər bəla var başın,
Qarışib qiyməti yaqutla daşın.
Haqsız zamanada könül sirdaşın,
Haqqı ortalığa qoyursa bədi.

Qorxuram

Çilədə nə qədər yağır, yağsın
Bahar fəslü yağın qardan qorxuram.
Ölümə nə var ki, gəlir gedirsən
Bir ömürlük intizardan qorxuram.

Bəxt gül aç, yaşamağa gələsən,
Haqq verəndi, ürəkdən nə diləsen.
Şadlıq edib danışasan, güləsen
Yerli, yersiz ahu zardan qorxuram.

Vəfa versən düz vaxtında gələrəm,
Dost yolunda sinəm üstün dələrəm.
Düşmənlə cəngə gedib ölürəm,
Binamusdan, bilirdən qorxuram.

Kərəm, gen ol dostun əqli kəmindən,
Qurtarmadı canım dünyə qəmindən.
Çəkinmərəm harınların cəmindən,
Yanıdakı yaltaqlardan qorxuram.

Ötrü

Bu gözəl dünyanı quran Allahdı,
Bəndə gəlib ona baxmaqdan ötrü.
Əqli olanlara kefdi bu dünyə
Qaranlıq zindandı axmaqdan ötrü.

Artıqca insanın arzusu, kamı,
Ömürün ağzıda bal olur tamı.
Gecəli-gündüzlü çalışır hamı
Hərə bir tərəfə çıxmaqdan ötrü.

Bilmə bu dünyanı ay Kərəm nağıl,
Bu qədər əzaba tab qılmaz ağıl.
Gecəli-gündüzlü yol cızır paxıl,
Haqqan ədaləti yıxmaqdan ötrü.

Üstə

Axşamı səhərə yetirəmmirəm,
Neylim yatammıram üzümün üstə.
Gecə sübhə qədər əllərim göyde
Haqqa yalvarıram dizimin üstə.

Sinəmin üstünü yandıran ahdı,
Yaxşı iş odur ki, gözlərim toxdu.
Mənim ondan böyük qazancım yoxdu.
Yanıb qovruluram sözümdən üstə.

Hər kim ki, torpağa bir toxum əksə,
Bir ilə bar verər qayğısın çəksə.
Harda bir məzluma kömək gərəksə,
Əlimi qoyuram gözümdən üstə.

Tarix bağışlamaz zalım xanları,
Onlardı axıdan nahaq qanları,
Paxıllıq üzübü müşəlmanları,
Gələn odun yığır közümdən üstə.

Sərvətin içində batır nadanlar,
Hər gündə on maşın satır nadanlar.
Tül yorğan döşəkdə yatır nadanlar,
Mən mürgü döyürəm bezimin üstə.

Yolumu ot basıb iz içindəyəm,
Dövlətim talanıb söz içindəyəm.
Dünyəyə gələndən buz içindəyəm
Qış lövbər salıbdı yazımın üstə.

Kimi eli oda qalayır doymur,
Kimi haqqı şərə calayır doymur.
Kimi ömrü boyu talayır, doymur,
Mən rahat yaşadım azımın üstə.

Kərəmə mətəlbim bitirənim yox,
Məni heç yadına gətirənim yox.
Ölmüşəm meyitim götürənim yox
Özüm ağlayıram, özümün üstə.

■ Kərəm Kürqırxalı

Ürfən şairi Kərəm Kürqırxalı 60 yaşını adladı. 1950 ildə Zərdab rayonunun Otmanoba kəndində dünyəyə göz açan şairin qəlbinə Allah sevgisi nur saçmış, coşqun ilhamına Kür çayının laylası həzinlik və yaraşığı vermişdir. Xalq yaradıcılığından, el ruhunun saflığından qaynaqlanan K. Kürqırxalı 6 poetik toplunun müəllifidir. Şair dostumuzu 60 illik yubleyi münasibəti ilə təbrik edir və yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayırıq!

Uruddan "Urud" acan

adlı kənddə. Bir az ərköyün, bir az da çilginiydi. Sinəsi sözlü-şeyri idi bu balaca oğlanın. Haqqı da varıydı belə ərköyün, çilgin olmağa.

Çünki atası varıydı, "Qüdrətdən səngərli, qalalı" Urudu varıydı. Hər daşına üz qoyduğu, gözəllərinə, gözəlliyinə oğrun-oğrun göz qoyduğu yurdu varıydı. O qədim-qayım Zəngəzur mahalının Urud elinin ululuğu, müqəddəsliyi anbaan, zərrə-zərrə qanına, iliyinə yeriyirdi. Yeridikcə də adına Musa deyilən o balaca oğlan uşağı da ululaşır, hərdən ali söz məqamına yüksələrek ilahi bir kədər, ilahi bir eşq şirinliyində bulunurdu.

*Alma çiçəklədi, nar çiçəklədi,
Laçının qaşında qar çiçəklədi.
Tumurcuq qızlardan yar çiçəklədi,
İlahi, nə gözəl başlayır bu yaz.*

Məqsədım heç də Musa Urud yaradıcılığına, onun ədəbi aləminə səyahət etmək, onun poeziyası haqqında nəsə demək deyil. Məni bu yazını yazmağa vadar edən onun "Urud" adlı irihəcmli kitabını oxumağım oldu.

Bir şeyi etiraf etməliyəm ki, doğmalığından, yaxınlıqdan, illah da sənə bir köynək yaxın olan sevgilərdən yazılan bütün əsərlər mənə qəribə təəssürat oyadır və mənə elə gəlir ki, mən də elə orada o yurdda, o ocaqda dünyəyə göz açmışam.

Musa Urudla cəmi yarım saatlıq bir zaman kəsiyində üz bəüz olmuşam, söhbət eləmişəm.

Ondan qalanını onun şeirlərini oxumuşam, tanışam. Şəhid, şair Nizami Aydının şeirlərini "Ulduz" jurnalına təqdim eləyib. "Ulduz"un bir neçə sayında N.Aydının şeirlərinin çapına nail olub.

"Urud"dan qabaq onu deyək ki, M.Urud istər ədəbi, istərsə də ictimai parametrlərdə özüdür. O, bir şair kimi özünü yazıb, ona yaxın,

Oğuz tarixidi, Zəngəzur vəsfidi, Urud laylasıdır. Özünü Urud ələyən, ən kövrək anlarında belə Urudla baş-başa, nəfəs-nəfəsə qalan Musa üçün ayrılıq günü yoxdur. Ayrılığı enmək, o yerlərdə dönmək günü, saati var. Və bu günə, bu saata söykənən şair M.Urudun yönü Tanrıya sarıdır".

Beləcə dərdin, əzabın şair elədiyi bir adam - M.Urud həm də həkimdi. O ətraf aləmə, təbiətə, ümumiyyətlə bütün yaranmışlara həkim-şair gözü ilə baxdı.

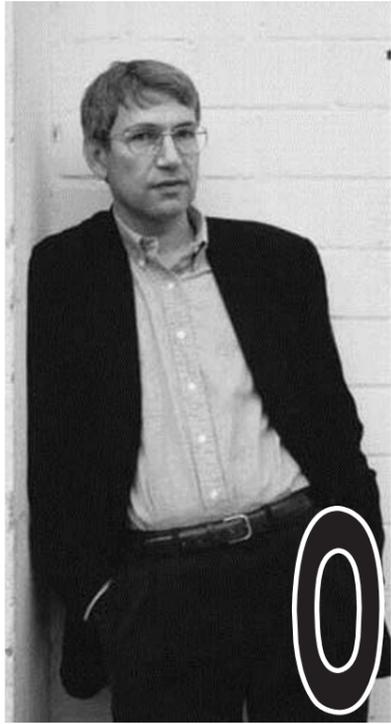
"Nuh gəminə götür bizi" şeirlər kitabı 1994-cü ildə çap olunub. 1997-ci ildə işıq üzü görəcek "Ömürdən 101 şeir" kitabının ərsəyə gəlməsi üçün 1995-ci ildə "Tanrı şam yandırdı" və bu şamın işığında o, neçə-neçə şeirlər yazdı.

Doğma yurda məhəbbət, sevgi, vətənpərvərlik, sədəqət bu şeirlərin əsas qayəsini təşkil etdi. Ömründən, gündündən ayrı düşməyən bir ilahi kəderin gücü, təbiiyyəti, saflığı qədərində şeirlər yazmaq istədi, yazdı da.

Urudun - urudluların deyil, bütün Azərbaycanın əvəzsiz gözəlliyi, sərvətidir. 110 evdən ibarət olan bu kənddən yetişən ziyallılar, alimlər, ictimai-siyasi xadimlər, yazıçılar, şairlər tək bir kəndin yox, bütün Azərbaycanın gücüdür, qüvvətidir.

Urudun toy və yas mərasimlərini oxuduqca hiss edirsən ki, bu mərasimlər yurdumuzun bütün bölgələrinin mərasimləri ilə üst-üstə düşür. Və sən də bu kitabı öz kəndinin, öz yaşadığın ərazinin vəsfi kimi oxuyursan. Bu da daha çox öz ilkinliyənaqaydış hisslərinin yaranmasına təsir göstərir. Adına Vətən dediyin, daşına, otuna üz söykədiyən torpağın uğrunda şəhidliyə hazır olmağa hazırlayır.

Dünənün Urudu, bu günün Urudsuzluğunda da sabahın Urudu, Urudluğu var. Bunu təkce "Urud" demir. Urudun timsalında bizsiz bizimlə olan torpaqlarımıza hədsiz sevgi hissləri və hər şeydən öncə bütün Azərbaycan xalqının ölkə rəhbərinə olan inamı deyir.

Tahsin olub, Türk himninin sözlərini isə Mehmet Akif yazıb".

Pamuk isə deyib ki, Albaniyanı gərək daha erkən ziyarət edəydi. "Məndə alban qanı da var, çünki anamın anası albandır".

Pamuk "İstanbul" romanında türk xalqının Şərqlə Qərb arasında kimlik çabalarından danışır. O, Tirana Universitetindəki çıxışında deyib: "İndi bir çox xalqlar müasirliyi qavramağa cəhdlər etməkdədirlər.

Amma heç bir xalq öz kimliyini unutmamalıdır. Əlbəttə, biz tarixin əsiri deyilik, fəqət tarixdən qopsaq, böyük bir xəta yapmış olarıq. Bütün bu məsələlər kitablarımda əks olunub".

... və Azərbaycanda

Bu arada "Kultaz.com" saytı xəbər

simvolizə edir.

"Qocalar" Yeni kitabı oxuyan gəncləri izlədirib öldürür, ələ almağa çalışır, həmin kitabın üzünün çıxarılmasına, yayılmasına maneçilik törədir, Türkiyədə müasir düşüncənin bərqərar olmasına, cavanların Qərb mədəniyyətindən faydalanmasına qarşı çıxırlar...

Pamuk romanda həm də məşhur Argentina yazıçısı Borxesin sevimli priyomlarından olan "təkrarlanan çevrə"dən də istifadə edir.

Əsərdə yeni həyata can atan gənc ölürsə, öldürülürsə, onun ruhu başqa bir gəncdə "yaşamağa davam edir", əsərin əvvəlində gördüyümüz Osman bir neçə dəfə beləcə "başqa kimlik" ilə ortaya çıxsa da, sonda yenə başqa bir Osmanda "zühur edir", beləcə yeni həyat, müasirlik yolunun yolculuğu davam edir, "qırılmır"...

Orxan Pamuk

Albaniyada

Nobel mükafatlı türk yazıçısı Orhan Pamuk "İstanbul" romanını təbliğ etmək üçün mayın 17-də Albaniyaya gedib. Türkiyə mətbuatı yazır ki, Tirana onu krallar kimi qarşılayıblar.

İki günlük səfərin başlanğıcında Pamuku Albaniya prezidenti Bamir Topi qəbul edib, Tirana Universitetində isə türk yazıçısına fəxri doktor adı verilib.

Pamukun romanları Albaniyada ən çox satılan əsərlər sırasındadır. Onun ən son romanı olan "Məsumiyyət muzeyi" də yaxın vaxtlarda albanca çap ediləcək.

Pamuku prezidentin ardınca baş nazir Sali Berişa da qəbul edib: "Sizin öz kitablarınızda əks etdirdiyiniz psixologiya alban psixologiyasına çox bənzəyir. Albanlardan da bir neçə əsr boyunca Osmanlı imperatorluğuna xidmət edənlər olub. İlk türk ensiklopedik lüğətini Sami Fraşeri hazırlayıb, Türk Universitetinin ilk rektoru Hasan

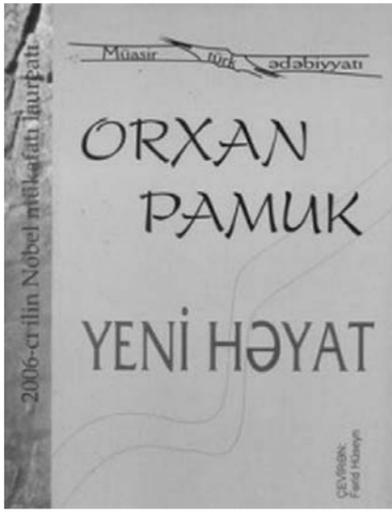
verir ki, Orxan Pamukun "Qar" və "Mənim adım qırmızı" romanlarından sonra Azərbaycan dilinə çevrilən üçüncü romanı "Yeni Həyat" da artıq satışa buraxılıb.

"Yeni Həyat" romanı Pamukun bir-başqa gənclərə ünvanlanan əsəridir. Romanın qəhrəmanı - tələbə Osman bir kitab oxuyur və bütün həyatı deyir.

Həmin kitabı o, tələbə yoldaşı Cananın təsirinə düşərək oxuyur. Osman həm də həmin qıza vurulur. Amma bir gün Canan yoxa çıxır və Osman onu axtarmaq üçün yola çıxır. Bir avtobusdan düşüb o birinə minərək bütün ölkəni dolaşmağa başlayır...

Bu yolculuq həm ilahi və bəşəri məhəbbətin rəmzi olan sevgilinin axtarışdır, bir dərviş yolculuğudur. Həm də Türkiyədə gənclərin köhnə adət-ənənələrdən qurtulmaq üçün üzleşdikləri çətinlikləri, keçdikləri mərhələləri

Qeyd edək ki, romanı Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırın Fərid Hüseyn, nəşrin redaktoru isə Etibar Lətiflidir.

Markes köynəyini muzeyə hədiyyə etdi

Nobel mükafatlı Kolumbiya yazıçısı Qabriel Qarsia Markes öz quayaberalarından birini Kubanın mərkəzində - Sankti Spiritus şəhərində yerləşən muzeyə bağışlayıb.

Quayabera Latin Amerikasının ölkələrində çox populyar olan gen kişi köynəyidir.

Özü Kubaya gedə bilməsə də, Markesin köynəyinin muzeyə bağışlanması ilə bağlı Sankti Spiritusda mərasim düzenlənib.

Köynəyi muzeyə təqdim etməmişdən qabaq şəhərin qədim küçələrində "gəzdiriblər", dəstədə bölgədə təhsil alan kolumbiyalı tələbələr də olub.

Məqsəd 1994-cü ildə Kuba lideri Fidel Kastro və Markesin Kolumbiyada - Kartagena şəhərində şəhərin qədim hissəsini gəzməsini xatırlamaq olub.

O vaxt həmin şəhərdə 4-cü İber-Amerika sammiti - ispan və porteqiz dilli ölkələrin zirvə toplantısı keçirilmişdi.

Kolumbiyada yaşayan Markesin köynəyini Kubaya onun həyat yoldaşı Merse-des Barxa yollayıb.

O, köynəyi - Yeni Latin Amerika Filmləri Fondu vasitəsilə Kuba Yazıçılar və Rəssamlar Milli Birliyinin vitse-prezidenti Senel Pasa çatdırıb.

3 il qabaq Sankti Spiritusda başlanan "Quayabera" sosial-mədəni layihəsi getdikcə genişlənməkdədir.

Artıq muzeydə Nobel mükafatçılara aid iki köynək var. (Digəri Qvatemala yazıçısı Migel Anhel Asturiasa məxsus olub).

Ümumilikdə isə muzey-

də Kubanın və dünyanın məşhur şəxslərinə aid olan yüzə yaxın əşya toplanıb.

Markes Kuba inqilabının lideri Fidel Kastro ilə köhnənin dostudur.

Markesi Kubanın insan haqlarını tez-tez pozan, dissidentləri sıxışdıran avtoritar rəhbəri ilə dostluğa görə çox tənqid edirdilər.

Markes isə 1982-ci ildə verdiyi müsahibələrinin birində deyirdi ki, Kastro ilə dostluğun kökündə "daha çox ədəbiyyat dayanır".

"Bu, bir intellektual dostluqdur. Bəlkə də çox adam bilmir ki, Fidel çox ziyalı bir insandır. Bir yerdə olanda biz daha çox ədəbiyyat haqqında söhbətlər edirik".

Bundan başqa vaxtilə "Amerika imperalizmini" tənqid etdiyi üçün Markesə bir müddət ABŞ-a səfər etmək üçün viza verilməyib, amma Bil Klinton hakimiyyətə gələndən sonra bu qadağanı ləğv edib və bildirib ki, "Yüz ilin tənhalığı" onun ən sevimli romanlarından-
dır.

pəncərə

■ AYXAN

ayxan_177@mail.ru

Şirzadın məşhur kafesi

Dünyanın bütün şair və yazıçılarının görüşdüğü bir məkandır. Eşitdiyimə görə, Fransada bir yer var ki, ora yalnız ədiblər gedir. Hətta güman olunur ki, bizim tanıdığımız məşhur yazıçılar əsərlərini məhz həmin məkanda yazıblar. Təsəvvür eləyirsiniz, Viktor Hüqo hansısa zirzəmidə "Parisin Notrdam kilsəsi" romanını yazıb. Ya da Moppasan novellalarını toztorpaqlı masanın üstündə qaralayıb.

Bizim yazıçıların, şairlərin də toplandığı bir məkandır - Şirzadın kafesi. Əvvəllər bu kafenin adını eşidəndə elə də maraqlanmadım. Amma yazıçıların, şairlərin içməyə gedərkən "Şirzad gedək" demələri mənə nəse poetik səsləndi. Görməmişlər kimi ora getməyə tələsmədim, amma bir yandan da maraqlı gəlib mənə üstələyirdi.

Dostlar bir-iki dəfə mənə də "Şirzad gedək" desələr də özümü tox tutdum. Həm də elə bildirdim ki, ora yalnız tanınmışları buraxırlar. Qorxurdum ki, ofisnatlar hekayələrimi-zadı lağa qoyarlar. Ona görə də şair dostlarımı başımdan edir, öz-özümə düşünürdüm ki, bir gün mütəlaq ora gedərəm. Ancaq gərək buna hazırlıqlı olasan. Nə bilmək olar, bir də gördün adamı sorğuya tuttular. Ağrımayan başımı niyə ağrıdım ki?

Axırı o gün gəlib çatdı... Şirzadın məşhur kafesinə getdik.

...Kafenin saraya bənzəyən görkəmi vardı. Küncbucaqda silahlı əsgərlər vardı. Arada gözümün önündən başında lələk olan şairlər gəlib keçirdi. İçəri girəndə gözlerim qamaşdı. Çilçıraq ətrafı işıqlandırmışdı, dörd tərəfdə göyərçinlər uçurdu. Gənc bir ofisiyant bizə tərəf yaxınlaşdı. Şairanə bir ədayla: "Buyurun, cənablar!" deyib iki qatlandı. Sonra adımızı öyrəndi, harasa bunu qeyd edib uzaqlaşdı. Başqa bir oğlan yaxınlaşdı. O, kitab çıxarıb bizə uzatdı. Bunun nəyə lazım olduğunu soruşdum, dedi, birdən ilham pərisi səni ağışına alar, hisslərini bura boşaldarsan. Bunu deyib əlindəki çayniki masaya qoydu. Hərəyə bir stəkan süzdü, stəkanların üstünə Nizamının "Xəmsə"sinin obrazları təsvir olunmuşdu.

İçəridə şairlər bir-birinə şeir deyir, ilham pəriləri siqaret dumanlarının üstündə uçur, kimsə qarşısındakı boş kitabı nəse yazırdı. Sonra musiqi səsləri otağı doldurdu...

Arıq, çəlimsiz oğlan: "Nə içirsiniz?" - deyərək soruşdu. "Pivə gətir" - bir ağızdan dilləndik. Dar bir yerdə masanın ətrafında oturmuşduq. Açıq qapıdan içəri söyüşlər dolurdu. "Ə, bunlar bilmir ki, bura şairlərin məkanındır?" Bunu deyəndə ofisiyant gülümsündü. "İndi kimdi şairə hörmət edən?" - dedi. "Sən şairi anlamırsan?" -- əsəbiləşmişdim. "Bizə əsas müştəri lazımdı, brat. Kimdi şairi vecinə alan? Gəlsinlər şeirləri oxusunlar, nə bilim nə eliyirlər-eləsinlər, amma pulları olsun". Çoxdandı ağılımda ilişib qalan sualı oğlandan soruşdum: "Bu Şirzad deyillər e... kimdi?" Gülümsündü, amma cavab vermədi. "Nəyivə lazımdı, pivevi iç!". Şair dostlarımızdan biri mənə dümsüklədi. Bir parç piveni necə boşaltdım başım çıxmır... bir də gördüm metroya gəlib çıxmışdıq. Kimsə Aqşinin şeirini deyir: "Şair, içək..."

Qatar sürətlə qaranlığa doğru şığıyır. Bəhrüz Kəngərli əlindəki kitabı göstərib: "Ey şair olub əli qələm tutmayan, qəzet, kitab oxumayan şair xalqım".

Ofisiyant başımın üstündə peyda oldu: "Yenə pivə gətirirəm?". "Gətir, meyxanəçi, uç-uç meyxanəçi..." Gözünü döydü, hardan bilsin mən kimin şeirini deyirəm. Az sonra geri qayıtdı.

"Şaiq Vəli..." kimsə qulaqlarımı daladı, ardınca Aqşinin Şirzadın kafesinə yazdığı şeiri oxudu.

Hesabı ödədik. Hava soyuq idi. Şirzadın kafesindən ayrılanda düşündüm ki, deyəsən, bizim ədəbiyyatımız da şairlərimiz kimi bu zirzəmiyə salınıb. Hər gün ordan bir Orhan Pamuk, Milan Kundera, Dostoyevski çıxır...Ancaq heç kəs onları tanımır və oxumur...

Uzaqda Şirzadın məşhur kafesi... Zirzəmidə görünməyən Azərbaycan ədəbiyyatı... Biz şairlər yixilə-dura metroya sarı gedirik.

Təsisçi:
"İntellekt"
firması

Baş redaktor:
Natiq
MƏMMƏDLİ

Ünvan: Bakı ş.
Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə,
25-ci bina
Telefon: 510-61-92,
432-88-45,
Faks: 510-61-93
E-mail: kaspi@azdata.net

Qəzet Mətbuat və
İnformasiya
Nazirliyində
qeydiyyatdan keçib.
Lisenzia №022264,
Qeydiyyat №V 64

Qəzet redaksiyanın
kompyuter mərkəzində
yığılıb, səhifələnib.
Bazar və bazar ertəsində
başqa hər gün çıxır.

Tiraj: 5000

Müəlliflərin mövqeyi ilə
redaksiyanın mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər